

Slovenski dom

Stev. 296

V Ljubljani, torek 24. decembra 1940

Leto V

Prizadavanja Jugoslavije za mir

Pomembne izjave našega zunanjega ministra o naši pretekli, sedanji in bodoči zunanjosti politiki ter o pripravah za novo bodočnost naše države

Belgrad, 24. dec. m. Zunanji minister dr. Aleksander Cincar-Markovič je dal za božične praznike dopisniku zagrebskih >Novosti< izjavo, v kateri je med drugim povedal:

>Mislim, da je danes, v drugem letu vojne v Evropi, vsakomur jasno, kako smo si morali vsak dan prizadevati v naši zunanjosti politiki, da bi Jugoslavijo ohranili izven spopada in zavarovali njene koriste.

Jugoslavija gre odločno in vztrajno za tem, da se izogne vsem zunanjim zapletljajem in da v tem delu Evrope prispeva, da se prepreči razširitev spopada. Zlasti se neprehenoma prizadeva, da bi na vseh svojih mejah dosegla ozračje najglobljega zaupanja in da bi z vsemi sosedji občutila najboljše prijateljstvo in miroljubne odnose. Po zaslugu takšne politike je bilo Jugoslaviji prizanečeno s težavami, ki so jih danes mnogi evropski narodi izpostavljeni. Pri delu za mir Jugoslavija ne zgublja niti za trenutek izpred oči potrebe po lastni varnosti ter neprestano dela vse, kar zahteva položaj, da bi si to varnost v vsakem oziru zagotovila.

S svojim korektnim in lojalnim vedenjem v sedanjem spopadu in s svojim zmernim in iskrenim stališčem je, kakor vidimo, ustvarila pri vseh narodih, v prvi vrsti pa pri svojih sosedih, občutek o popolnem in prijateljskem zaupanju.

Prijateljstvo z našima velikima sosedoma Nemčijo in Italijo, temelji na naših bitnih konvictih in se je zadnja leta jasno pokazal ves učinek tega sodelovanja.

Zelim tudi posebej poudariti prisrčnost odnošajev med nami in Madžarsko. To se je tako

vidno pokazalo te dni ob obisku madžarskega zunanjega ministra grofa Csakiya v Belgrad ter v podpisu madžarsko-jugoslovanske pogodbe o stalnem prijateljstvu in večnem miru, pogodbe, ki je naletela pri obeh državah na splošno odobravanje.

Tudi naša zunanjega trgovska politika je šla v istem duhu sodelovanja in je rodila dobre uspehe.

Zlasti bi rad poudaril, da je v vseh teh naših zunanjopolitičnih prizadavanjih predstavljal važno dejstvo zadovoljiv potek našega notranjega položaja v zadnjem času.

K trdnemu zunanjemu položaju Jugoslavije prispeva v zelo veliki meri naša notranja pomiritev, ki je tako jasno in močno prišla do izraza v srbsko-hrvatskem sporazu.

Mislim, da smemo z vso pravico reči, da je zunanjega politika kraljevske vlade, izvajana pod prosvetljennimi smernicami Nj. kr. vis. kneza namensnika, rodila najboljše uspehe. To najzgornejše dokazuje mir, ki je v teh težkih časih zagotovljen našemu ljudstvu.

Sedanji mednarodni položaj nam vsljuje potrebo, da v to smere tudi v bodoče dosledno in vztrajno uravnavamo z največjo pozornostjo in opreznostjo naša prizadavanja in pripravljamo naše ljudstvo, da v bodoči Evropi zavzame tisto mesto, ki mu po njegovi zgodovinski pravici in njegovem stvarjalnem delu tudi pripada. Na to bodočnost lahko naš narod danes gleda jasneje, naslanjanje se vedno na čim trdnejšo vzajemnost vseh nahih pokrajina od skrajnega severa do skrajnega juga.

Jubilejno leto slovenske mladine

Napoved velikega mladinskega tabora v proslavo polnoletnosti našega mladega kralja

V znamenju proslave polnoletnosti našega vladarja Nj. Vel. kralja Petra II. bodo od 28. junija do 6. julija 1941 v Ljubljani mladinski dnevi, ko se bodo najprej zbrali naši najmlajši, ki bodo imeli svoj glavni nastop 29. junija 1941; glavni slavnostni dan pa bo v nedeljo, 6. julija 1941. Nastopi naših naraščajnikov in mladecev se bodo vrstili v taborenje mladecev; vse vrste naših telovadcev bodo pokazale višino svojih sposobnosti s tekamami v raznih telovadnih in sportnih panozagah; svoja načela, cilje in način dela bomo povedali na velikem manifestacijskem zborovanju; po ljubljanskih ulicah bo odmeval krepek korak naših mladih vrst; naš lepi Stadion pa bo zopet zbral in združil ob mladini slovenski narod.

Za 6. september 1941 pripravlja naša Zveza, da se pokloni s čim večjim zastopstvom v krojih, zbranim iz vseh delov Slovenije, našemu mlademu kralju v Belgradu. V ta namen se je že sestavil v Belgradu poseben pripravljalni odbor, kateremu predseduje g. senator Smodej.

Namen vseh teh prireditev je, da ima mladina priliko javno dati duška svoji ljubezni in vdanosti kralju in kraljevskemu do-

mu, svoji pripravljenosti, da za domovino žrtvuje vse svoje sile in sposobnosti, vse svoje življenje. Hoče pa mladina pri tem ob sebi združiti tudi še ves narod.

Pok. slovenski voditelj dr. Korošec je z velikim veseljem pričakoval te dneve, da bi videl mladino združeno v ljubezni in vdanosti Bogu, domovini in kralju. Žal, ni mu bilo dano, da bi te dneve dočakal med nami. Toda zato se hočemo s toliko večjo ljubeznijo potruditi, da bo vse kar najbolje pripravljeno in izvedeno. S tem bomo prav gotovo izpolnili voljo pok. dr. Antona Korošca.

Vso slovensko javnost prosimo, da nas pri našem pripravljalnem delu podpira. Naj nas že priprava združi v veliko skupnost, ker tako bo vsa prireditev res postala klic celega naroda.

Posebej se obračamo na mesto Ljubljano, ki bo ob mladinskih dnevih zopet sprejela vase najlepši cvet našega naroda, da pokaže vso svojo naklonjenost, ljubezen, zlasti svojo gostoljubnost slovenski mladini in njenim prijateljem.

Naše ljubljanske prijatelje tudi prosimo, da nam pomagajo v raznih pripravljalnih od-

borih; še hočemo mladinske dneve dobro pripraviti, bo veliko dela, rabili bomo veliko potroševalnih sodelavcev.

Ti pa, slovenska mladina, se pripravi za te velike dneve z vso resnobo in z vso ljubezni, z vso vztrajnostjo in žrtvovanjem, kar si že velikokrat izpricala in boš toliko bolj zdaj, ko bomo na čelu vsega slovenskega naroda pokazali, da smo neomajno zvesti Bogu, domovini in kralju. — Bog živi!

Zveza fantovskih odsekov
in
Zveza dekliskih krožkov.

**Svojim naročnikom, bralcem,
sotrudnikom in prijateljem
želi blagoslovjen božič**

»Slovenski dom«

»Svojo državo moramo ljubiti, moramo jo ceniti kot najvišjo dragocenost, kakršne nikjer drugje na svetu dobili ne bomo. Zavedati se moramo, da nam je narodni, gospodarski in kulturni napredok mogoč samo v okviru Jugoslavije in prav nikjer drugod.«

(Dr. A. Koroševe besede na taboru Slovenski dom, Konjice)

»Težki so časi, vsi delamo, da ostanemo neutralni, a eno vemo vsi od najsevernejše točke naše države pa do skrajnega juga: Naša je ta vojska, naša ta lepa država, naš je mladi kralj, naša je dinastija, pa tudi naša vojska je popolnoma naša. Najživi naša srbsko-hrvatsko-slovenska vojska, ker ona je naša in v njo zaupamo vse.«

(Iz dr. A. Koroševega govora v Skoplju, dne 10. oktobra 1939.)

58. dan vojne med Italijo in Grčijo

Po zasedbi Himare - napredovanje ob obali proti severu

Nekje v Italiji. 119. uradno italijansko vojno poročilo pravi o bojih v Albaniji:

Na grški fronti smo s protinapadom zavrnili grške napade in prizadevali sovražniku občutne izgube ter zasegli več avtomobilov. Naše lovške enote so stopile v stik s skupino devet sovražnikovih letal tipa Blenheim ter jih tri zbole.

Atene, 24. dec. m. Predsednik grške vlade, general Metaxas, je na včerajšnji seji ministrske svete, ki je bila dopoldne, obvestil člane vlade, da so grške čete zavzeme Himaro (45 km od Valone), potem ko so jo obkoli. Priponil je, da se vojaške operacije nadaljujejo zadovoljivo in da je treba v kratkem pričakovati novih, odločilnih uspehov. Po zavzetju

Himare so se zboljšale grške postojanke ob obali. Manjkojo pa se podrobnosti o dogodkih, ki so se odigrali drugod. Na področju pri Tepelejnju boji potekajo na novih postojankah, ki so utrjeni in zavarovani z bodečo zico. Vsa grška mesta bodo v znanimu te zmage okrašena s cvetjem. Po vseh mestih zvonijo zvonovi. Uradno poročilo dalje pravi, da je 58. bataljon črnih srajc, ki se je ta mesec izkral v Albaniji kot okrepitev, ves ujet z vsem vojaškim materialom. Število ujetih vojakov znaša 800, častnikov pa 50. Še severneje od tod, so grške čete zavzele tudi nove postojanke. Grška vojska kljub visokemu snegu prodira dalje. Včeraj je bilo ugotovljeno, da sta bili uničeni dve italijanski letali.

London, 24. dec. o. Reuter: Iz Aten poročajo, da so grške čete na južnem delu albanske bojišča pojavile svoje napade in da napredujejo od zavzetega mesta Himare proti Valoni. Na drugih bojiščih so bili boji le krajevnega značaja. Pri Himari so zajeli vrhovnega poveljnega bersaglijerjev z vsem njegovim štabom in velikim številom vojakov. V letalski bitki na Argirokastrom so včeraj Angleži strelili 8 italijanskih letal, sami pa so izgubili dve letali. Angleško letalstvo je bombardiralo tudi mesta v srednji Albaniji, zlasti pa petroška skladisca.

Na čast nemškemu vojaškemu zastopstvu v Romuniji je bila v nedeljo urejena v Bucureşti slavnostna prireditev, katere se je udeležil tudi romunski kralj z vsemi romunskimi dostojanstveniki.

Božična poslanica voditelja Hrvatov dr. Mačka

Zagreb, 24. dec. m. >Hrvatski dnevnik< prisla krajši članek, ki ga je napisal zanj podpredsednik vlade dr. Vladko Maček in v katerem čestita Hrvatom za božične praznike. V njem pravi med drugim:

>Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so dobro volje! Тако so hvalili Boga angleški vojščaki tedaj, ko se je rodil Bog. In ko je Sin božji postal človek in je med ljudi prinesel besedo božje, je bilo Njegov nauk moči zajeti v nekaj besedah: mir ljudem na zemlji! Ne storil drugemu, česar ne želiš, da bi drug tebi storil! Moj Bog, kako srečno bi živel človeški rod

na tej zemlji, če bi se vsi ljude držale tega preprostega in zato večno resničnega nauka!

Mi Hrvatje smo zato, ker smo se držali nauka našega voditelja Radiča, sprejemali že več kot 30 let jedro nauka Jezusovega: Mir med ljudmi! Brez dvoma je bilo dosti gremkih ur, ko je tudi nam zavrela kri in se razival žolč. Toda med nam ješe za njegovega življenja in po njegovih smrti lebdele vedno njegova beseda: Mir ljudem. Zla ni mogoče odstraniti z zlom. Zlo se more zmanjšati, dokončno odstraniti pa samo z dobrim.

In, glejte, da danes, ko je skoraj ves svet v vojnem stanju, mi Hrvatje lahko praznujemo bo-

Vesti 24. decembra

Mednarodni Rdeči križ skrbi v tej vojni za kaka dva milijona vojnih ujetnikov in za deset tisoč internirancev. Posredoval je izmenjavo nad 10 milijonov pisem med ujetniki in njihovimi rodbinami, pravi poročilo vojsstva RK v Ženevi.

Angleška letala so v noči od nedelje na ponedeljek 20 minut bombardirala švicarsko mesto Zürich, očitno hote in po načrtu. V Zürichu je namreč največja evropska železniška postaja, ker drže tod vse glavne proge iz severne in vzhodne Evrope v južno in zahodno. Z razbijetim te postajama hotejo Angleži preprečiti dovoz nemške pomoči in premoga v Italijo. Pri napadu na Zürich je bilo razbitih nekaj železniških naprav, tovarni in skladisca, veliko požarov, nekaj ljudi je bilo ranjenih.

Poveljstvo angleške mornarice sporoča, da se slovita podmornica >Swordfish< ni vrnila v oporišče in da je najbrž izgubljena. Hoče dvigniti svoj ugled v Zdrženih državah in v očeh svojih malih privržencev, katerih število vsak dan pada. A ta ofenziva je našla italijanske duhove in sile pripravljene, njeni uspehi pa se bodo videli še čez tedno ali mesec. Italijanski odpor izčrpa angleške sile. Pri Bardiji so se Angleži mogli približati prvi italijanski obrambni črti samo zaradi tega, ker so uporabljali nečastna sredstva, to je prodirali so z belo zastavo na čelu, pravi ugledni rimski >Giornale d'Italia<.

Vse angleške trditve o silovitih napadih na Berlin, na berlinske tovarne, železnicne in postaje ter poročila o ogromnih požarih, so popolnoma izmišljena. Angleži so svoje napade usmerili samo na berlinske stanovanjske hiše, pravi nemški poročevalski urad včeraj.

Zič mirno v krogu svojih staršev, žena in otrok, se moramo Zahvaliti same temu, da smo se po zalogu naporov naših voditeljev in nositeljev držav naša Sinu božjega. Dosegli smo to dozdaj, in nadejamo se, da bomo z božjo pomočjo tudi v božče.

Se nekaj vas prosim ob letošnjem božiču. Prosim Boga in vas, da bi to, kar smo do sedaj dosegli v odnosu do drugih narodov, izvedli tudi s seboj. Ce tega nismo dosegli doslej, storimo se o božičnih praznikih in odstranimo vse, postalo tudi brezpredmetna trenja in prepire. Vidimo, da je to glavni predpogoj za napredok hrvatskega kmečkega ljudstva in preovit drage domovine Jugoslavije. Hrvatski narod, srečen!

Angleška ofenziva proti Italijanski Libiji:

Uradno poročilo maršala Grazianija Mussoliniju

Italijani so se morali umakniti samo zaradi angl. premoči...

Rim, 24. dec. o. Ves italijanski tisk prinaša na vidnih mestih brzjavno poročilo o vojaškem položaju v Libiji, ki ga je maršal Graziani poslal Mussoliniju. V poročilu pravi maršal, da priprave za angleško ofenzivo niso bile nobena skrivenost in da so Italijani ta napad pričakovali v začetku decembra. Presenečenje ni torej pri tem napadu imelo nobene vloge, temveč je angleške uspehe treba pripisati samo ogromni angleški premoči v vseh panogah orožja. Italijanske akcije so bile onemogočene zaradi strahotnega, sistematičnega ter nepretrganega angleškega bombardiranja vseh italijanskih postojank, zlasti letališč v zaledju. Italijanska vojska se je morala umakniti samo zaradi sovražne premoči in napada od vseh strani.

Nekaj v Italiji, 24. decembra. Stefani: Poročilo italijanskega vrhovnega poveljstva št. 199 pravi:

Letalska vojna med Nemčijo in Anglijo besni dalje...

Po hudem nemškem napadu na Manchester - Angleži zapovrstijo bombardirali Mannheim

Berlin, 24. decembra. DNB. Nemško vrhovno poveljstvo poroča senci:

Delovanje letal je bilo včeraj omejeno v glavnem na oborženo ogleda. Neko ogledniško letalo je napadlo največje britansko tovarno za izdelovanje aluminija na Severnem Škotskem. V noči med 22. in 23. decembrom so močne eskadre težkih bombnikov izvedle z velikim uspehom napad na pomembne industrijske naprave v Manchesteru. Po bombardiranju so nastali v tovarnah in skladisih velikanski požari. Razen tega smo bombardirali važne vojne cilje v Londonu, Bristolu, Liverpoolu, Southamptonu, Portsmouthu in v drugih mestih. Nadaljevali smo polaganje min v vodah pred britanskimi pristanišči. Sovražnikova letala so pretekelo noč vrgla le na malo krajev v zahodnem območju predelu malo eksplozivnih in zažigalnih bomb. Število ranjenih oseb je zelo majhno, stvarna škoda pa je neznana.

London, 24. dec. Reuter: Letalsko in varnostno ministvrstvo poročata: Napad sovražnikov letal v noči z nedelje na petek je bil osredotočen na severozahodno Anglijo. Na več krajev so izbruhnilo požari. Prizadevana je bila velika škoda. Po prvih poročilih število človeških žrtev je veliko. Bombne so padale tudi po drugih pokrajinih in sicer na London, kjer je bila škoda majhna. V Londonu in v mestih ob južni obali je bilo nekaj človeških žrtev in sicer ubitih in ranjenec. Po drugih mestih je število žrtev majhno.

London, 24. dec. Reuter: Letalsko in varnostno ministvrstvo poročata: Napad sovražnikov letal v noči z nedelje na petek je bil osredotočen na severozahodno Anglijo. Na več krajev so izbruhnilo požari. Prizadevana je bila velika škoda. Po prvih poročilih število človeških žrtev je veliko. Bombne so padale tudi po drugih pokrajinih in sicer na London, kjer je bila škoda majhna. V Londonu in v mestih ob južni obali je bilo nekaj človeških žrtev in sicer ubitih in ranjenec. Po drugih mestih je število žrtev majhno.

London, 24. dec. o. V noči od nedelje na po-

Kako je bil izведен veliki angleški vdor v Jadran

Očividec o nočnem napadu na Valono

Posebni Reuterjev dopisnik, ki je bil priča pri napadu angleške vojne mornarice na glavno albansko pristanišče Valono, pripoveduje o tem napadu:

Ko je angleška mornarica dajala največjo moč suhozemskim četam v Libiji, so vojne ladje nekako spremenile smer ter se podale v najslabšem vremenu proti Jadranskemu morju. V petek ponoči so zmetale na tone in tone žeze na že hudo poškodovano Valono. Medtem ko so topovi težkega kalibra z vojnih ladji streljali na Valono, so se naše torpedovke podale skozi Otrantsko ožino do višine Drača in pretrgale življensko zvezdo med Albanijo in Italijo.

Naslednji dan smo opazili na desni strani snežnobele vrhove grških gora. Morje je bilo bolj in bolj razburkano. Na morju je nastal silovit vihar, za katerega je neki mornar rekel, da je podoben viharju med boji pri Narviku. Kljub viharju so naše enote prispele ob določeni urri na svoje mesto. Dve urri pozneje smo že zavozili v Otrantsko ožino.

Ljubljana od včeraj do danes

Nocoj bo spominska svetanost na dr. Koroščevem grobu

Vse ljubljanske organizacije JRZ poromajo na današnji sveti večer h grobu pokojnega voditelja Slovencev na Navje. Kakor prizigamo ta večer na grobovih svojih dragih božičnih dresovci in jih tako vključujemo v skrivnost božične noči, tako hočejo ljubljanske organizacije JRZ prizgati božično drevo na grobu svojega najdražjega rajnega. Člani in somišljeniki naj se zborejo točno ob 7 ob grobu. Pri vhodu na Navje naj si nabavijo plamenice. Na začetku slovenskih bodo navzoči zapeli lepo božično pesem: »Sveta noč, blažena noč. Nato bo spregovoril dr. Koroščev naslednik predsednik dr. Franc Kulovec. Po kratki molitvi bomo zapeli še božično »Glej zvezdice božje...« — Vabilo vso našo javnost, da se te lepe slovensnosti udeleži.

Sreča v nesreči

Snoči nekako ob tri četrtna na osem se je Komina Marija peljala z avtomobilom po Janševi cesti v smeri proti Šiški. Zelezniške zapornice so bile spuščene. Ko je lokomotiva, ki je samo manevrirala, zapeljala po kamniški progi, je čuvaj odprzapornico. Avto je zapeljal čez progo, A, glej spolo, ki bi lahko bila zelo usodna. V istem trenutku pa je pripeljal po gorenjski progi tovorni vlak. In avto se je našel pred njim. Sledil je neizbežen trk. Avto se je pri trku zelo poškodoval, na srečo pa ni bilo človeških žrtev. Le precej strahu sta preživelka Kominova in pa Šofer. Kaj za avtomobil, samo da sta ona dva odnesla zdravo kožo.

Kupite si vozovnice pravočasno

Zamude vlakov ob odhodu s postaje v Ljubljani so v zadnjem času prenehale. Zeleznicne odpravljajo vlake ne glede na to, ali se čakajo potniki pri blagajnah ali ne. Zeleznicne se pri sedanjih točnostih opira na svoj poziv, ki ga je pred kratkim izdala na potujoče občinstvo. Opozorila je med drugim tudi na to, da si morejo potniki nabaviti vse vozovnice že v predprodaji pri Stepanju vasi. Tat je odškodoval perico za dobril

V obmejnem predelu v Kirenaiki ni nikakršne izpremembe položaja. Naša letala so ponovno obusa z bombami neko prednjo sovražnikovo postojanko in izvedle nove letalske napade na obokljene sovražnikove oddelke. Neko našo letalo je potopilo s torpedom angleško pomočno križarko. London, 24. dec. o. Iz Kairea poročajo, da angleške čete vedno huje oblegajo mesto Bardijo in da angleške sile pred obleganim mestom stalno naraščajo. Angleško topništvo obstreljuje Bardijo in tudi letala stalno bombardirajo mesto. Angleška letala so včeraj bombardirala Barko in Beniho. Nad letališčem v Benini so se spustila zelo nizko in so z strojnic obstreljala letala na zemlji. — Ogledniška letala poročajo, da se italijanska čete z vso naglico utrujujejo pri Derni, Bengasiju in Tripolisu.

Vesti 24. decembra

Posebno pismo francoskemu državnemu poglavaru maršalu Petainu je poslal predsednik Združenih držav Roosevelt, poroča agencija Intercontinental. Pismo nosi maršalu novi ameriški poslanik v Vichyju, admirala Leahy. Zdi se, da Roosevelt v tem pismu svetuje Petainu, naj z vsemi silami vztraja pri tem, da bi Francija ne šla v vojno na strani Nemčije in da ji bo v tem primeru Amerika dala gospodarsko pomoč.

Ugotovil sem, da je vedenje angleškega naroda izredno, čeprav so njegovi domovi izpostavljeni vsakdanivemu napadom. To je duh, ki bo izvojeval zmago v sedanji vojni, je izjavil poseben ameriški odpolnec polkovnik Donovan po nekaj dneh bivanja v Londonu. Kakšna je naloga tega visokega ameriškega častnika v Angliji, ni znano.

Predsednik Združenih držav Roosevelt bo v nedeljo imel velik politični govor o sedanjem stališču Amerike do vojne in o bodoči poniči za Anglijo.

Vrhovni poveljnik angleške vojske na Bližnjem Vzhodu, general Wawel, je poslal francoskim, poljskim ter češkoslovaškim oddelkom v svoji armadi božično voščilo, v katerem se jim zahvaljuje za njihovo junaska sodelovanje v sedanjem boju. poroča agencija Reuter.

Amerika je pravno že zdaj v vojni z Nemčijo, Amerikanec pa tega nočej razumeti samo zaradi hinavstva pri delu svojih rojakov. Angležem bi moralno več pomagal, če bi jim poslali takoj 500 ameriških letal z ameriškimi letali, kakor pa, če jim pošlejo 1000 letal brez naših pilotov. Če bi Amerika šla v vojno, tudi nepripravljena, bi to silno dvignilo moral angleške vojske, je izjavil ameriški general O'Riley pred nekaj dnevi.

General de Gaulle je poslal vsem Francozom v zasedenem ter nezasedenem delu države oklice, naj na Novega leta dan demonstrirojo proti Nemcem tako, da bodo vsi uro dolgo ostali doma in bodo na cesti same Nemci ter njihovi sodelavci. Ni znano, kakšen učinek bo ta oklic imel.

Včerajšnje italijansko uradno vojno poročilo pravi, da so angleška letala v noči oc slobote na nedeljo napadli na angleški napad proti velikim petrolejskim skladiscem v Margheri pri Benetkah.

Angleška letala, ki odhajajo bombardirat italijanska mesta, se zdaj več ne vračajo v Anglijo, temveč leta dalje v grška oporišča, s čimer si krajsajo pot za tri četrtinice, poroča ameriška agencija Associated Press.

Nesramni ustroj angleške propagande je razširil novico, da je Italija v 12 dneh afriške bitke izgubila 144 letal, Angleži pa samo triinajst. Prava resnica, ki jo objavlja italijansko letalsko ministrstvo pa je, da so Italijani izgubili 23 letal, Anglezi pa 68, prav neko današnje poročilo agencije Stefani.

Vojska generala Weyganda v francoski Afriki šteje 20–50 divizij in pomeni močno orožje maršala Petaina proti nemškim zahtevam, pravi de Gaullejeva agencija AFL.

Sv. oče Pij XII. bo danes imel običajni božični nagovor kardinalskemu zboru. Za božič je sv. oče izdal poslanico vsemu svetu, naj pomaga otrokom, ki trpe zaradi sedanja vojne.

Anglija je začela v Afriki ofenzivo z vsemi silami, zato, ker se zarači italijanski moči boji za svoje postojanke v Sredozemljju.

Nova finska vlada bo najbrž sestavljena že danes. Predsedoval ji bo kaznarski finski gospodarstvenik, napoveduje nemški tisk. — Glavna naloga bo bočne finske vlade bo ohrajanjev dobre zvezje s Sovjeti in z Nemčijo. Nemčija se bo prihodnje leto udeležila 15 spomladanskih sejmov v tujini, med temi tudi v Belgradu, poročajo uradno iz Berlinja.

Največja angleška ladja, »Queen Mary«, prevaža zdaj vojake iz Avstralije ter Indije v Egipt. Preurejena je tako, da lahko pelje enkrat 6000 vojakov z vsem orožjem. Oborožena je s 15-centimetrskimi topovi, poročajo nemški listi.

Bolgarska vlada bo za ureditev novih pristanišč ob Črnem morju dala prihodnje leto 100 milijonov levov.

Svicarsko zunanje ministrstvo je sklenilo vložiti pri angleški vladi oster ugovor zaradi zadnjih letalskih napadov na svicarski železniški križišči Basel in Zürich. Zahtevalo bo tudi povračilo škode. Nemški listi so dijo, da je ta svicarski nastop proti Angležem preveč mil in da Švicači Angliji vse odpuste, skrajno sovražno pa so razpoloženi proti Nemčiji, kar si velja zapomniti.

Novi angleški zunanj minister Eden je človek, ki ga odlikuje blažno sovražstvo do avtorskih držav, zlasti do Nemčije. Angleži si od njega obetajo zboljšanje odnosov s Sovjeti, toda ruski narod vidi v novem angleškem zunanjem ministru pravi obraz Anglije, ki spada v preteklost in nima več mesta na svetu. Churchill je zdaj postavil v svojo vlado same vojne hujšače, soglasno sodi včerajšnji nemški tisk.

Sovjetska uradna agencija Taas zoper enkrat preklicuje, in sicer ameriška poročila o tem, da bi bili Sovjeti poslali kitajski vladi večje količine vojnega materiala. Vsa poročila o kaki taksi pomoči Kitajcem v njihovem boju proti japonskim imperialistnim osvajalcem so od konca to kraja izmisljena, pravi agencija Taas.

Politični opozovalci trdijo, da je do izpremembe japonske vlade prišlo zaradi tega, ker je knez Konoje zaradi vedno večje napetosti v notranjem in zunanjem položaju Japonske uvidel potrebo, da da vladi močnejšo podlagi, ki naj bi bili gospodarsko in socialno politiko njegove vlade zavarovala proti opoziciji.

Angleški ministri so imeli zadnje tedne veliko število govorov, v katerih niso položaja Anglije v sedanjem vojni silikli nič prijetnih barvah. Vsi so ljudstvu skušali dopovedati, naj se pripravi še na težje in temnejše dni, katerim pa bodo sledili dnevi angleške zmage.

Francija bo nadaljevala dosedjanje notranjo in zunanj politiko, kakor jo je dosegel vodil maršal Petain. Lavalovo podpredsedniško mesto bo zavzel novi zunanj minister Flandin, ki se ne bo smel vtikati v vse druge resorse, kakor je to delal Laval in kar ga je tudi veljalo podpredsedniškega stolca.

Pomen sprememb v angleški vladi

London, 24. dec. Reuter Včeraj je bilo uradno objavljeno, da je dosedjan angleški zunanj minister lord Halifax imenovan za angleškega veleposlanika v Ameriki. Za novega zunanjega ministra je imenovan dosedjan vojnega minister Anthony Eden, za vojnega ministra pa je imenovan kapitan Mareson.

Imenovanje lorda Halifaxa na poslanški mesto v Washingtonu priča, da je za Anglijo danes izredno važno in da je poslala v Ameriko poleg Churchillja najrepresentativnejšo osebnost v angleški vladi. Imenovanje sedanjega vojnega ministra Edena za zunanjega ministra pa pomeni nadaljevanje neizprosnega boja proti Nemčiji.

Regulacija in zazidava Medloga

Celje, 24. decembra. V zadevi natečaja za regulacijo in zazidavo Medloga v Celju je sklenilo razsodišče sledete:

Prva nagrada se ne podeli, ker noben projektant ni dosegel 75% določenih točk.

Razpisane tri nagrade je razsodišče razdelilo na šest nagrad:

1. geslo »36.863« — 8000 din.
2. geslo »54.945« — 6000 din.
3. geslo »32.333« — 4000 din.
4. geslo »32.115« — 1000 din.
5. geslo »30.009« — 1000 din.
6. geslo »38.783« — 1000 din.

V odkup ni priporočen noben projektant.

Mestno poglavarstvo Celje župan: dr. Voršič.

Glavni trg naj se preimenuje v Trg dr. Korošča

Celje, 24. decembra. Nedeljska skupna počastitev spomina našega narodnega voditelja in državnika dr. Korošča v dvojni Ljudske posojilnici, kjer so se zbrali Celjani na gledite na politično prepručanje, je pokazala, kako visoko je cenilo Celje velikega borce za naš narod, našega osvoboditelja ter sostanovitelja države. Vsi smo se poklonili njegovemu spominu in mu izrekli hvaležnost za njegove neprecenljive žrte, predvsem njegovemu delu za nas, domovino in državo.

Slovensko Celje je bilo pokojnemu voditelju tako pri sreči, saj skoraj ni bilo prilike, ko se je mudil za kratek čas v Sloveniji, da ne bi prihitel tudi v Celje. V Celju je imel prijatelje, s katerimi je bil na znanem žals

Duhovska služba dr. Korošca na obmejni postojanki Marenbergu

Dr. Anton Korošec leta 1898 v Marenbergu
(Z dovoljenjem J. M.)

Marenberg, majhen kraj v Dravski dolini, z 885 prebivalci (stetje iz leta 1931.), je bilo drugo in poslednje kaplansko mesto dr. Korošca. Prvo je bilo na Sladki gori pri Ponikvi, kjer je bil za kaplana od 5. avgusta 1896 do 1. marca 1897. Pred Koroščevim nastopom (promoviral je 1905 v Grad-

cu) je kaplanoval tu Kolar Anton. Bil je nadvse zaveden in delaven Slovenec. V tako nemščem in ponemčenem kraju je s slovensko peto mašo vzbudil vihar ogorčenja in mnogo časopisnih de-nuncij na najvišja uradna mesta. Zvest in neuklonljivo, zavedno in borbeno izobraženstvo z nekaterimi tržani in kmeti, predvsem župnik na Remšniku Jurij Žmavc, okrajski sodnik Jakob Mundt in notar Kocbek Martin so javno izpovedovali svojo pripadnost slovenskemu jeziku in krvi. Zaradi vsega svojega narodnega delovanja sta »Märburger Zeitung« in »Grazer Tagblatt« javno in ostro napadalna kaplana Kolarja in sodnika Mundo.

V tako gnezdro spletki in narodnih bojev je pršel Korošec za kaplana 1. marca 1897 in bil tu do 30. aprila 1898. Službeno mesto je bilo za mladega kaplana gotovo težko. Kar dobra šola pa za bodočega politika. Kmalu se je spoznal z vsemi tamnošnjimi Slovenci. Vsi so tvorili med seboj ozek in zaveden krog, ki se je boril z ondotnim življem vztrajno in borbeno. Njegova postava, njegov nastop in zavednost so kmalu našli prijatelje. Gotovo je že tu našel svoje življenjsko torišče, ko je spoznal med ljudstvom samim, kaj je nujno za samobrambo Slovencev v boju z mnogo močnejšim nasprotnikom. Osnovne črte njegovega političnega delovanja se že kažejo: delo za norod, borba za priznanje jezika in cerkvi, v šoli in uradu.

V Marenbergu je bil tak kot 13. decembra, na predvečer svoje smrti: družaben, nasmejan, jasnega in odkritega značaja, delaven. Mnogokrat je pr okrajnem sodniku igral igro »Človek, ne jezi se«, in razne druge. Često so se ondnotni Slovenci shajali v znani slovenski gostilni pri Čulku in razpravljali o slovenskem jeziku v šoli in uradu in o vseh narodnih vprašanjih. Munda kot okrajni sodnik je že sam uvajal uradovanje v slovenskem jeziku, duhovščina je brala evangelijske v slovenskem jeziku in dela peto mašo. Začetek je bil skromen, a je polagal kamen v kamnu za veliko stvar.

Iz tega in takega narodnega boja je zrastel dr. Anton Korošec, voditelj slovenskega naroda.

Slovenci pri letošnjih jaslicah

Slovenci smo mlad in majhen narod. Nekaj nad dva milijona nas je na svetu. Pa niti ta dva milijona se ne nabajata v zemljepisni in kulturni skupnosti, marveč so njeni drobci raztreseni po celinah in le dobre tri petine slovenskega naroda se preživila na sveti zemlji davnih prednikov. Povrhу je slovenski narod mlad tako, da mnogi še po stoletdesetletni organizirani kulturni rasti razbirajo na njegovem obrazu poteze njegovega otroštva. V začetku minulega stoletja še se je zgodil prelom v slovenski narodni zgodovini, ko je prvi naš pesnik in budnik Vodnik zapel zdravico Slovencu, ki »čaka ga sreča in um mu je dan in našel jo bo, če ni zaspans«. Narod-otrok se je tedaj prvič nazval s svojim imenom. Priti je nato moral veliki Prežeren, ki je priboril slovenskemu jeziku njegovo kulturno pravico. Nastopiti je moral pozneje mladenski Cankar, ki je razgibal mlada čustva in jih uvedel v veliki svet. Nastopiti je moral moški Župančič, da je prvič trdo udaril ob mizo in zavpl v svet »kdo si, ki rad bi kupil narod mo... moj narod moder se je kralj Matjaž, moj narod star je težkih tisoč let.«

Mladi smo mi Slovenci. Bolj ko osebe in dejstva naše kulturne zgodovine nas v naši mladosti razdejajo naša duhovnost. Veliki so sedi se nam često čudijo, odkod naša globoko zakoreninjena vernost, ki najde dokaj prostora v naši kulturi in gospodarstvu. Narodi so v rasti kakor poedinci. Mladostnik bi je v prih za vse lepo in plemenito navdušeno srce in v vzori v svoji duši usmerja svojo pot v življenje in svet. Trpke realnosti vsakdanjih prilik zmaguje s svojim gorečim navdušenjem in bi hotel imeti ves svet lep in dober, kakrišen je sam. Mladostna duša je v svojem prvem razgledu iz večnosti v časovnost preporna spoštovanja do nevidnega, duhovnega sveta in zadeva venomer ob svojega Stvarnika in Gospodarja. Kakor svetel žarek večnega Ducha v temo nasproti večnosti hitecega časa je mladost. In lažje je izmaličiti podinčevno mladost ter ji vzeti njen elementarnost, kakor pa posegati v rast mladega ljudstva, katerega zakoni so v dobrini mire nespremenljivi. Mlad narod je prepoln vzorov in zato je veren. Religija mu je oljipljiva realnost in v njej išče zadnje bistvo svojega živja in bitja. Tako so glasi postava vse organske rasti na tem svetu.

Majhni smo mi Slovenci. Tudi mali ljudje imajo svojo prednost. Vsakdanjost zadeva ob nje bolj rezko in trdo in pri njih usoda ne šteje svojih udarcev. Kratkovidni svet, katerega vodijo veliki, silni in nasilni, jih kvečemu pomiluje in jim proži svoje sočutje. Ob strani so, ko deli pravico in dobroto, in prečesto zrejo molče, da se pravica in dobrota razdajata enostransko v večjih in manjših

(Po »Koroškem Slovencu«)

Lobnik pri Železnem Kapli. Koncem novembra smo pri nas prav veselo svatovali. Poročil se je mlad posestnik Janez Sadolžek, pd. Peruč v Lobniku. Nevesta mu je bila mlada in prična Micka Slanovc, poč. Pečnikova v Lepenu. Po poročnem obredu je g. dekan mladi par prisrčno nagonovil in mu že le obilo blagoslova na novi življenjski poti.

~~~~~

Lobnik pri Železnem Kapli. Koncem novembra smo pri nas prav veselo svatovali. Poročil se je mlad posestnik Janez Sadolžek, pd. Peruč v Lobniku. Nevesta mu je bila mlada in prična Micka Slanovc, poč. Pečnikova v Lepenu. Po poročnem obredu je g. dekan mladi par prisrčno nagonovil in mu že le obilo blagoslova na novi življenjski poti.

~~~~~

Dan pred božičem, zimsko popoldne, skoraj že sveti večer. Iz ozke, skalnate soteske sem prispel po cesti v ljubko dolinico. Sonce je tu že zlatilo vrhove, vas v dolini pa je bila že zavita v modrikaste meglice. Šumenje drobnega potoka se je le tutapam oglašalo izpod ledene skorje, obcestno drevje je mirno in resnobno nosilo praznično odoje ivja, le tutapam se je veja zbudila iz sanj in se zravnala, veter mi je nosil ivje z nje v obraz.

Vse je bilo lepo, praznično! Saj sem šel domov, na božične počitnice. V mislih sem že snoval domačo nalogo, podobno vsem božičnim nalogam: Sveti večer je. Praznik miri in ljubezni, ko se vprašajo iz tujine izgubljeni sinovi, ki jih domača ljubeča mati, kleče pred jaslicami in moliti začanje... O, kako lepo nalogu bom napisal...

~~~~~

V snegu škrpajoči koraki so me vzbudili iz zamaknjene misli. Pred menoj je omahovaje in počasi stopal mlad, tenak in izčrpán mož, s culico na koščeni ramu. Tudi deseti brat, ki se na sveti večer vrača k staršem, izgubljeni sin, ki se vpraša romi proti domu? Pospešil sem korak.

(Dober večer!)

Mož je počasi dvignil povešeno glavo. Stal je pred menoj, šibkega telesa, udrih prsi in vo-

„Obisk“ v novem letu

Že za božične praznike je našo družino razveselila prva številka novega letnika »Obisk«. Razveselila v marsikaterem pogledu.

Prvo razveseljivo dejstvo ob začetku novega letnika je, da je »Obisk« postal menda edina naša mesečna publikacija, ki navzite razkošni zunanjiboki ni povisala naročnine, niti ni zmanjšala obsega. Druga vesela novost, ki jo prinaša »Obisk« s prvo številko novega letnika je njegov krasni koledar. Ta koledar, ki bo okras siherni mizi, je odlično delo s slikami v bakrotisku. Slike so v obliki velikih razglednic in tiskane kot razglednice. Ob koncu meseca jih bo vsakodobno lahko izrezal ter jih poslat v pozdrav svojim dragim. Teh razglednic je 17. Koledar je v običajni obliki namizneg koledarja. Dobri ga brezplačno vsakodobno, kadar plača naročnino za prihodnji letnik »Obisk«. To se pravi, da za 7° din dobite najlepši slovenski koledar in vse leto najlepšo in najbogatejšo slovensko ilustrirano revijo z nadvse zanimivo vsebino.

Tretja razveseljiva reč pri prvi številki novega letnika je pa njena vsebina in krasna zunanjščina, po kateri »Obisk« lahko umestimo med prve evropske revije. V januarski številki so priobčena najboljša literarna in fotografiska dela, ki so dobila prve nagrade pri »Obiskovem« nagradnem razpisu. Ta dela so: Fr. Kunstlja Šudovita novela »Poroka v skedenju«, katero je prepriljivo ilustriral Stane Kregar; Rada Bednariča nazorni in živi potopisni prikaz »Noč na Adriji«. V njem je pisec z mojstrsko besedo, fotografijo ter čutom za pristnost pokazal kos slovenskega življenja ob zgornji Adriji. Tretji nagrajeni prispevek je pa mojstrski fotografiski prikaz preobrazbe svilnega prelca, delo Slavka Smoleja. Ta vrsta slik o nastajanju svile, kraljice tkanic, spada po izbiri motivov, obdelavi in krasni obliki med najpopolnejša dela slovenske fotografije.

V tekstnem delu prinaša list poleg omenjene novele in potopisa še reproducijo »Zdravice« Franceta Prešernove, katerega 140 letnico smo praznovali pred kratkim. Ta faksimile začenja vrsto rokopisov naših slavnih mož, ki jih bo »Obisk« prinašal v vsaki številki na uvodnem mestu. Posebna novost bo prevod enega najboljših novogrških romanov — dela iz literature, ki je danes prav tako aktualna kakor pri nas — nepoznana. Je to »Ama-syllis, sladki cvet«, Georgia Drosinisa. Z njim se je »Obisk« zanimivo oddolžil aktualnosti. Niko Kuret piše o novogrški književnosti. M. Javornik je prispeval nadvse zanimiv ilustriran prikaz »Shakespearjeva skrivnost«. V njem nas seznamajo s senzacionalnimi kriptografskimi odkritji o tem, da Shakespeare ni bil nihče drugi, kakor slovenski angleški filozof in pravnik Francis Bacon, ki je bil po istih odkritjih nezakonski sin kraljice Elizabete. St. Plut nas naveže na »Grobišči Živalic, Jumbo spet z duhovito humoresko. Vrsta slik med besedilom je posvečena sedanjim vojnim, dve celi strani po skrivnostim Vatikana. Da so moda, kak, uganka in fotografiska kriminalna uganka in razen drobič čez vse zanimivi, ni treba podarjati.

»Obiske je krasno začel novo leto, izpolnil vsa, še tako zahtevna pričakovanja in dal najzanimivejše razvedrilo v letu 1941. Naročite ga pri upravi, Ljubljana, trgovina Ničman.«

Kako so bratje v tujini zvedeli za smrt slovenskega voditelja

Kratkovalovna radijska postaja v Belgradu je vest o smrti takoj oddala po vsem svetu, kjer prebivajo Slovenci

Poročila o vseh dogodkih, ki so nastali s smrto slovenskega voditelja dr. Antona Korošca, je treba izpopolniti tudi s poročilom o velikem delu, ki ga je opravila v tem oziru belgrajska kratkovalovna radijska postaja.

Nan smrti je takoj v prvih urah, ko se je zvedelo za smrt dr. Korošca, oddajala postaja najprej vesti o smerti ter kratek življenjepis najprej v srbskih ter v srbohrvaščini. Ta poročila so bila oddajana in znatno izpopolnjena tudi zvezcer, tako v času slovenske emisije ob 19.40 ter v ameriških dirigiranih oddajah ob pol eni in pol štirih ponoči. Na ta način so Slovenci po vsem svetu še istega dne zvedeli za smrt našega voditelja. Ameriški Slovenci imajo, kakor je sklepali v pisem, sploh zelo dobre aparate ter redno zasledujejo slovenske oddaje na kratkih valovih. Poleg slovenske oddaje, ki je bila vsa posvečena več dni zaporedoma dr. Korošcu in dogodkom v zvezi z narodno žalostjo, sta bili posebno obširni žlasti srbsko-hrvatska in francoska, poročila v drugih jezikih, kakor v italijanskih, nemščini, angleščini, madžarskih, romunščini, grščini, turškem jeziku in albanskem jeziku so bila nekolikokratna, toda zelo pregleđena. Prav tako je kratkovalovna radijska postaja oddajala vesti o izvolitvi dr. Kulovca ter v slovenskih obširno njegov življenjepis dr. Korošca.

Dr. Korošec sam se je v življenju izredno zanimal za delo kratkovalovne radijske postaje ter jo je pogosto poslušal. Umenje je, da mu je bil slovenski del najbolj pri srcu. Dne 5. junija je sam predaval v slovenski oddaji o »Zadržuštvu med Slovenci v Sloveniji« v svojstvu predsednika Glavne zadržušne zveze kraljevine Jugoslavije. Mikrofon je bil tedaj montiran v kabinetu senata. Njegov govor je bil posnet na plošče ter so bile to plošče oddajane ponoči za obe ameriški emisiji. Tako so ameriški Slovenci dne 6. junija ob pol eni, oziroma ob pol štirih zjutraj (ko je bil pri njih prejšnji dan zvezcer) mogli slišati poslednji živo besedo našega voditelja v slovensčini. Istega dne smo v previdnih oddajah govor dr. Korošca prav tako še v desetih navedenih jezikih. Te plošče so — in je to najbrž poslednji primer žive besede dr. Korošca — ohranjene za trajno. Kratkovalovna radijska postaja v Belgradu ima te plošče, ki so izvrstno uspele, ohranjene, prav tako originalni izvod njegovega lepega predavanja o zadržuštvu, ter ga bo prihodnje dni izročila ugledni slovenski osebnosti za bodoči muzej, oziroma zbirko spominov za dr. Korošca.

Ob tej priliki moramo omeniti, da je kratkovalovna radijska postaja v Belgradu posvetila mnogo pozornosti slovenski kulturni propagandi. Zadnje dni smo proslavili tri pomembne slovenske ju-

bile. Za 140 letnico rojstva Antona Martina Slomška nam je napisal lepo predavanje rektor slovenske univerze g. dr. Matija Slavič, za 140 letnico Prešernovega rojstva pa najboljši pesnikov poznavalec g. univ. prof. dr. Franc Kidrič. Obe predavanji sta bili po večkrat v evropskih in ameriških oddajah v slovenskem izvirniku in v srbsko-hrvatskem previdu ter v nekaterih drugih jezikih. Kratkovalovna radijska postaja se je spomnila tudi obletnice Cankarjeve smrti ter je imela predavanje za evropsko in ameriško oddajo o njegovem življenjskem delu. Predavanje je napisal podpisani Šef Kratkovalovne radijske postaje dr. Dušan Stojanovič ima v resnicah mnogo umevanja za slovensko kulturno propagando, tako zelo važno za naše izseljence, ki so jim dostopne vesti in poročila iz domovine le na kratkih valovih, zlasti drugih radijskih postaj, zlasti ne jugoslovenskih, v Ameriki in drugod po svetu naši izseljenci ne morejo slišati. C. Kočevar.

Ljubljansko gledališče

DRAMA — začetek ob 8 zvezcer

Torek, 24. decembra: Zaprt.

Sreda, 25. decembra ob 15: »Mali lord«. Mladinska predstava. Znižane cene. — Ob 20: Romeo in Julija. Izven. Znižane cene.

Cetrtek, 26. decembra: ob 15. uri Krog s kredo. Izven. Znižane cene. — ob 20. Revizor. Izven. Znižane cene.

Petak, 27. decembra: Zaprt.

Sobota, 28. decembra: Ugrabljene Sabinke. Izven. OPERA — začetek ob 8 zvezcer

Torek, 24. decembra: zaprt.

Sreda, 25. decembra, ob 15. uri: »Friderik«. Izven. Gostovanje J. Gostiča. — Ob 20. uri: »Fidelio«. Izven. Znižane cene.

Cetrtek, 26. decembra, ob 15. uri: Angel z avtom. Mladinska opereta. Izven. — Ob 20. uri: »Vesele žene Windsorske«. Izven.

Petak, 27. decembra: zaprt.

Petak, 27. decembra: Zaprt.

Sobota, 28. decembra: Traviata. Izven. Gostovanje Zlate Gjungjencac.

Dnevna blagajna v Operi bo poslovala danes 24. t. m. samo dopoldne in to od pol 11. do pol 13.

Opozorjam na gostovanje Zlate Gjungjencac, ki bo pel v soboto zvezcer Verdija »Traviata«, eno izmed njenih najbolj dogelanih opernih partij. Alfredu bo pel Franc, oceta pa Janko.

Od tu in tam

Dva zagrebška trgovca z manufakturnim blagom sta bila obsojena pred sodiščem po dolocilih uredbe o pobijanju draginje v brezvestnega verižništva. Adalar Fleischmann in Bela Büchler sta nabijala cene svojega blaga in tako sta prisla v navzkrije s paragrafi. Sodišče ju je obudio vsakega na 20 dni zapora in na 8000 din denarne kazni. Oba juda se nista zadovoljila z obsodbo, temveč sta prijavila priziv.

Nenavadna draginja je zavladala pred božičnimi prazniki na ribjem trgu v Šibeniku. Boljše vrste rive so ribiči prodajali celo po 100 dinarjev kilogram, ostale rive pa po 40–80 din. slabše vrste pa po 20 din. Pa tudi perutina je dobila takšne cene, kakor še nikdar prej v tistih krajih. Par puranov je veljal celih 150 din.

Na Sušaku so takoj po nesrečnem bombardiranju začeli pospravljati ruševine in sledove bomb, ki sta bili vrženi iz letala neznane narodnosti. Škoda je velikanska in jo cenijo na več kot tri milijone dinarijev. Hija inž. Marijanoviča je tako poškodovana, da so se morali stanovalci vsi izseliti. Posebna komisija, sezavljena iz uradnih predstavnikov in zastopnikov letalstva, je pobrala ostanke bomb in bo na podlagi njih ugotovila poreklo bomb. Občina je pozvala takoj vse oskodovanje, naj prijavijo vso škodo, ki so jo zaradi bombardiranja utrpeali. Ljude so bili po usodni noči zelo preplašeni in v strahu. Kmalu pa se je strah poleg vendar pa se še vedno boje, da ne bi zaradi neposredne bližine meje ponovno prisel do podobnega neljubega dogodka. Zaradi tega je oblast pozvala mescane, naj takoj oblepijo vsa stekla v oknih od zunanj in od zunanj s koščki papirja, in je priporočilo prebivalstvu tudi, naj se strogo drži vseh predpisov o obrambi pred letalskimi napadi. Občinski odbor bo te dni sklepal o višini podpore, katero bo mestna občina naklonila najbolj revnim, da si bodo za silo popravili svoja stanovanja in opravo, dokler ne bo država, katere letala so pomotoma metala bombe, povrnila povzročene škode.

50 metrov visok betonski križ bodo Hrvatje postavili na vrhu Velebita v spomin na 1500-letnico prvih stikov med Hrvati in sv. Stolico. Zraven križa bo majhna kapelica, posvečena spominu hrvatskega mučenca bl. Nikole Tavelića. Obenem bodo zraven montirali poseben avtomatično pripravo, s katero bodo razsvetljevali ob velikih hrvatskih praznikih in drugih podobnih priložnostih ta visoki križ, da bo videncalec z morja ali s kopnega. Darove za križ pobirata škoški ordinariat v Šibeniku in župni urad v Erveniku.

Vse velike vrednote sporazuma med Srbi in Hrvati je v svojem govoru v Srbohranu podprtjal pravosodni minister dr. Lazar Marković. Dejal je, da je sedanji viharni čas podal najboljše izpric平安za za potrebnost sporazuma, kajti Jugoslavija je vsem v svetu pokazala, da je narodna država in da je trdna in sposobna braniti svoje meje proti komurkoli.

Podpredsednik vlade dr. Vladko Maček se je iz Belgrada vrnil v Zagreb in obiskal hrvatskega bana dr. Šubašića. Kasneje sta ga obiskala generalni tajnik stranke dr. Krnjević in podpredsednik stranke inž. Košutič. Dr. Maček bo praznoval božične praznike na svojem posetju v Kupincu.

Proti običaju je bila zlata nedelja v Zagrebu zelo skromna, ker je bila večina trgovin zaprita. Ta pojav je bil za Zagrebčane nekaj nenavadnega. Ko so trgovci razglasili, da bodo

imeli na predbožično nedeljo ves dan trgovine odprtne, so nameščenci prišli s svojo zahtevo, da se jim mora ta dan plačati s 100% poviškom, kakor se spolobi za izredno nedeljsko delo. Večina trgovcev tega ni sprejela in so bile zato trgovine zaprite.

V obmejni vasi Štrigovi so imeli v nedeljo lepo slovesno, pri katerem je sodeloval tudi zagrebški naščef dr. Al. Stepinac. Za spomin na 1500-letnico prvih stikov med Hrvati in sveto Stolico so dali prenoviti župno cerkev in jo je v nedeljo nadšef dr. Stepinac blagoslovil. Domacini in predstavniki oblasti so pripredili zagrebškemu nadšefu lep sprejem. Na akademiji, ki je bila za to priložnost prirejena, je spregovoril tudi nadšef dr. Stepinac in rekel, da se bo kmalu izpolnila želja prebivalstva v Štrigovi, da bo namreč njihova občina priključena hrvatski banovini. Poudaril je tudi, da imajo Hrvatje veliko željo, da bi zmerom živili v prijateljstvu z bratskim slovenskim narodom.

Silno trdovraten in zakrnjen je navliz enomesecni preiskavi ostal Gjuro Weiss iz Zagreba, katerega žena je bila pod čudnimi okoliščinami »obešena«. Vse niti preiskave so se zapletile okrog njenega moža, pa tudi znanci so izpovedali, da si mislijo ne morejo, da bi imel sploh kdo drugi korist od tega, da spravi pojniko s sveta. Navliz vsem doganjem preiskave pa Weiss očoločno taji, da bi izvršil zločin in ga tudi preiskovalni organi z nobeno zanko ne morejo spraviti iz ravnoteže.

Kmetijski minister dr. Čubrilovič je na radiu govoril o prehrani v Jugoslaviji in razložil, da je to vprašanje zadovoljivo rešeno in da se nam ni treba bati pomanjkanja, čeprav tudi ne smemo računati na izobilje vseh dobr. Minister je dalje razložil vse vladne ukrepe za omejitev draginje in preprečitev verižništva.

Belgrajska občina je že začela z izvajanjem svojega načrta, po katerem bo za zimo preskrbovala vse siromake v mestu, ki so potrebeni toplice hrane. V nedeljo je župan Jevrem Tomić odprl šest ljudskih kuhinj, pri katerih bo 7000 sirovakov dobiti vsak dan topel obed. Vse te kuhinje je občina prevzela na svoje breme in jih bo vzdrževala vso zimo.

Lastno slikarsko razstavo je v Belgradu priredil petošolec kragujevske gimnazije Risto Stojić. Fant se je že pred dvema letoma začel resno baviti s tem posloom in je od risb prešel na slikanje z barvami. Njegovo razstavo je v Belgradu odprl književnik Vukičević, ki je izrazil veselje, da je 15-letni dijak s svojim talentom že zmožen slikarskih del, ki jim ne gre oporekat kakovosti in izvirnosti.

Radeče

Kot v vseh krajih Slovenije je tudi v Radečah in celem Posavju bolesto odjeknila pretresljiva vest o nenadomestljivi izgubi radeškega časnega občana, velikega soustanovitelja Jugoslavije dr. Antona Korošca. Tako, ko se je trpta resnica o smrti našega narodnega voditelja razširila po naši dolini, so zaplapole iz vseh javnih in mnogih privatnih poslopij žalne zastave; mrtvaka zvonenje pa je poneslo to briško novico v najoddaljejšo vas. Spominu pokojnega voditelja Slovencev so bile sklicane žalne seje občinskega odbora, Okrajne posojilnice in hraničnice kot članice Zadržne zveze, katere predsednik je bil pokojni dr. Korošec. Povestnega društva, Kmetijske knjižnice, FO, DK, krajevnega odbora JRZ in MZRK. Kako priljubljen je bil preminul narodni velikan tudi v Radečah oz po vsem Posavju, nam dovolj jasno pove veliko število udeležencev, ki so klubu ostremu mrazu in zgodnjem jutranji uru prihitali v ponedeljek na Zidanu most, da se poslednjici poslodev ob velikega slovenskega sina.

Vatikan, država namestnika božjega na zemlji

Njena bogastva, neznane zanimivosti, njene posebnosti — in njen neznanstveni obseg

Ko si je Numa Pompilius, preroški kralj v jaslovnem Rimu, okrog leta 600 pr. Kr. izbral vrh, s katerega bi ljudstvu mogel razglašati svoja »vaticinata«, nekaka oznanila bogov, mu pač preroški dar ni razdelel, da bo razmeroma majhen del njegovega vaticanskega griča nekega dne popolna, ločena država, z mednarodno priznanimi zemljepisnimi, političnimi, civilnimi in diplomatičnimi pravicami, kakor jih uživajo vsa cesarstva in kraljestva.

Vzpetina, ki se je vlekla od Janiculuma pa do Monte Mario, ni bila med slavnimi sedmimi griči; razteza se je zunaj starih mestnih mej.

Nedavno je trgovec v New Yorku telefonično naročil brzovajko, ki naj bi bila nujno poslana v Vatikansko mesto. Uradnik ga je vprašal: »V kateri deželi, prosim?« Trgovcu mu je odvrnil: »Vatikansko mesto je mesto, ki ga od vseh strani obdaja Italija.«

Ceprav izrečena v šali, je bila označba docela pravilna. Mussolini pa ga je Vatikansko mesto označil za »nedotakljiv otok«.

Obseg: kakor igrišče za golf

Vatikanska država zavzema le toliko sveta, kolikor ga je potrebno za pošteno golfsko igrišče in je torej najmanjša samostojna država na zemlji. Kneževina Liechtenstein s svojimi 168 km² in republika San Marino, ki meri 98 km², bili kar veliki v primeru z njo. Celo kneževina Monaco bi jo prekašala s svojim 1.5 km². Vatikanska država namreč ne obsega več ko 43.7 ha, torej niti pol kvadratnega kilometra ne.

Nazivlje pritlikavosti pa stoji v tej državi največja cerkev sveta, bazilika sv. Petra, in ena najbolj prostranih palač, poslopje s tisoč sobami.

Ob sklenitvi lateranske pogodbe pred enajstimi leti je papež Pij XI dejal: »To ozemlje je majhno, a lahko rečemo, da je največje na svetu, saj stoe na njem Berninijevo stebrišče, Michelangelova stolnica, znanstveni zakladi na vrtovih, v knjižnicah in v prekrasnih galerijah, vrhu tega pa še grob prvaka apostolov.«

Od leta 1870, ko je prišlo do zedinjenja v Italiji, pa do leta 1928 je bil najvišji cerkveni poglavarski gost v lastni hiši in prostovoljen jetnik, ki ni nikdar zapustil Vatikana, niti ni bil sam ali po zastopniku pri kakem slovesnem javnem opravlju. Vatikan je bil last italijanske vlade, ki je dovela zgožljiv uporabo te lastnine.

Toda leta 1929 je po približno šestdeset let trajajočem sporu prišlo končno do mirne sprave in s tem je bilo vznemirljivo rimskega vprašanja rešeno. 11. februar sta kardinali Gasparri in papeževem imenu in Benito Mussolini v imenu italijanskega kralja podpisala tri listine: pogodbo, konsolidat in finančni dogovor. Italijanska poslanska zborница in senat sta tri meseca kasneje sprejela pogodbo skoraj soglasno in je postala za Italijo zakon. 27. maja jo je podpisal še kralj in 30. maja — na večer pred 72 letnico svojega rojstva — tudi papež Pij XI.

Lateranska pogodba obsega uvod in 27 členov. Najbolj bistvena točka je dejansko priznanje popolne lastinske pravice papeštvu do palače in vsega sveta pa vseh poslopij v mejah novo ustanovljenega Vatikanskega mesta ter do neomejene oblasti in »najvišje jurisdikcije v tem kraju. Italijanska vlada se na noben način ne more vmešavati v vatikanske zadeve.«

Po splošnih dolžilih mednarodnega prava priznava Italija Vatikanu pravico do diplomatskih ustanov in med Kirinalom ter Vatikanom pride prvič do pravih diplomatskih odnosov. Vsi kardinali prejmejo čast, ki gre princem kraljevske krvi.

37 držav ima v Vatikanu poslanike

Zdaj je 37 držav, ki imajo svoje diplomatske predstavnike pri sv. očetu. Pogodba jamči, da »prično priznane državne samostojnosti uživajo diplomatski predstavniki sv. očeta in poslanici, ki jih papež pošle, na italijanskem ozemlju iste pravice, ki gredo po določbah mednarodnega prava diplomatskim predstavnikom in poslancem tujih dežel. To velja celo v vojnem času...«

Poslaniki tujih vlad pri sv. očetu bodo v kraljestvu Italije uživali vse privilegije in vso imuniteto, ki gre diplomatskim uradnikom po mednarodnem pravu. Njihova poslanstva ali konzulati so lahko na italijanskem ozemlju, kjer bodo po mednarodni določbi nedotakljiva, ceprav bi njihovo vlado ne imelo diplomatskih odnosov z Italijo?

Zaključni stavki člena 26. so silno pomembni: »Papež izjavlja, da je rimskega vprašanja dokončno in neprekleno urejeno in s tem spor odpravljen; priznava italijansko kraljestvo pod dinastijo Savojske hiše z Rimom kot glavnim mestom italijanske države. Italija pa priznava vaticansko državo pod najvišjo oblastjo sv. očeta.« Vsi drugi zakoni, nasprotui tej pogodbi, so bili razveljavljeni.

Člen 16. pogodbe oprošča od vsakršnih davkov — »bodi rednih ali izrednih, bodi da jih terja država ali kdo drugič — obe palači sv. Apolinarija, dom duhovnih vaj pri sv. Petru in Pavlu in šest papeških ustanov, med katerimi je tudi Gregorijansko vseučilišče, ki ga vodi sedaj odličen ameriški jezuit.«

Vseučilišče, otvorjeno že za časa ustanovitelja Družbe Jezusove leta 1551., je imelo med svojimi učenci dvanajsti papežev, mimo drugih tudi slavnega Leon XIII. in pokojnega Pija XI. Zdaj deujejo tu moči, ki pripadajo 56 narodnostim.

Vrh teh določenih bazilik in verskih ustanov je sv. oče lastnik Castela Gandolfa, poletnega bivališča papežev od leta 1629. Leži nad Albanskim jezerom v višini 425 m.

V vsej vasi je ena cesta, ki drži do trga pred papeško palačo. Nedavno se je tu naselilo osebje vaticanskega observatorija; njegove znanstvene naprave so čisto sodobne. Observatorij se je moral iz Vatikanskega mesta umakniti v Castel Gandolfo, ker je današnji Rim tako močno razsvetljen, da so opazovanja s tega častitljivega mesta nemogoča.

Stari observatorij v vaticanskih vrtovih je opravil svoje delo od leta 1582. Ustanovil ga je Gregor XIII., ki je preosnoval koledar in pri tem delu potreboval večje zvezdoslovca.

Vatikanska policija

Ze pred mnogimi leti so policijo in stražarsko službo v Vatikanu spremno uredili. »Guardia no-bilec, najmenitevnejši vojaški oddelki, je papeževa telesna straža na konjih, kadar je papež pri kakem javnem opravlju. Njena služba je torej precej omejena. Kadar je papežki prestol prazen, je ta straža v službi kardinalskoga kolegija. Poveljnik je vedno kak rimski plemič.«

Palatinska straža, znana pod imenom »Guardia d'onore« ima nekaj majhnih dolžnosti, ki jih nalagata Major-domo in Maestro di Camera

hišna gospodarja. Vsi stražarji so rimski meščani; služijo brezplačno, le določen letni znesek za nakup oblike dobivajo.

V papeški žandarmeriji so Italijani, ki so nekdo dobro služili v italijanski armadi in imajo spričevala o dobrem ponaučanju od državnih in cerkevni oblasti. Visoki morajo biti najmanj 1.75 m. Po stašu torej bi slavni pranečak Julija Cezarja, Avgust, ne mogel biti sprejet.

Papeška žandarmerija šteje danes 100 mož in 3 častnike. Njihova glavna dolžnost je, da stražijo vaticanske vrtove, kjer imajo tudi svoje barake. Hkrati pa je tudi policija palače. Ob posebnih prazničnih prireja njeni godbi koncerte na dvorišču sv. Damaza.

V vaticanskem policijskem oddelku je najbolj znana švicarska garda, ki je bila ustanovljena pred več stoletji. Na prošnjo švicarskega kardinala Schinnerja sta zürški in luzernski kanton leta 1505 sklenila pogodbo s papežem Julijem II., po katerem bosta dala 250 mož papežu za telesno stražo; poslej je bil stalno oddelek švicarskih stražarjev v Vatikanu. Njih število pa se je v poslednjem času skrilo na 110 mož in 10 častnikov.

Zlasti odkar je bila podpisana lateranska pogodba, živijo švicarski stražarji v posebni skupnosti. Nihče ne sme vstopiti v njihove barake. Za njihovo gostoljubnost imajo pripravljene druge prostore. Njihov jezik je nemško narečje iz domačih kantonov in njihova kuhinja je tudi pod nadzorstvom domačinov, ki jim pripravljajo švicarske posebne jedi — klobase, sir in pivo.

Kadar so prosti, kvartajo in se zabavajo, kar so navajeni še od kmečkih domov. Imajo skupino odličnih trobentčev. Da se razgibajo in si krepijo zdravje, igrajo nogomet.

Prava uniforma, za katero je izdelal osnutek Michelangelo pred štiri stoletja, kaže živahnemu

noč. Prvi je popolnoma cerkven in uraden list papeža kot poglavaria Cerkev. Njegova naklada obsega približno 10.000 izvodov. Ker je uradni list sv. očeta, objavlja bulle, okrožnice in druge uradne papeževe izjave, prav tako tudi odloke rimskih kongregacij, papeževih svetovalnih ustanov.

»Osservatore Romano« je mestni dnevnik. Bači se v važnejšimi novicami mednarodnega pomena in z delovanjem ter načrti sv. očeta.

Po lateranski pogodbi so tiskarniško podjetje prensli v Vatikansko mesto in ga opremili s sodobnimi stroji za tisk. Uredniki je laik, grof della Torre. »Osservatore Romano« je tiskan v italijansčini in ima dnevne naklade 50.000, dočim je list »Acta Apostolicae Sedis« večinoma v latinsčini, le tu pa tam objavlja kako priložnostno pismo ali proklamacijo v italijanskem jeziku.

Poleg tega izhaja še dvakrat-mesečno ilustriran list »Illustrazione Vaticana« ter tedensko »Rassegna Internazionale«, ki se bavi s političnimi vprašanji.

»Tipografia Poliglotta Vaticana« je slovela po vsem svetu skozi več stoletij, dokler je niso leta 1910 prenesli v Vatikansko tiskovno podjetje. Ni treba posebej poudarjati, da zahteva taka tiskarna prav posebno spredno vodstvo in nadvse večje moči, ki so drage in jih ni lahko dobiti, zlasti ker tiskajo tu dela z najrazličnejšimi črkami — rimskimi, arabskimi, sanskrtskimi, etriličnimi, hebrejskimi in grškimi. Ta tiskarna izdaja tud »Gloria Cattolica«, nove koralne izdaje in podobne stvari.

Najbolj slavno umetniško udejstvovanje Vatikanskega mesta je izdelovanje mozaikov. Popolnost te umetnosti je najbolj jasno vidna v mozaikih posvetnih slovenskih slik v cerkvi sv. Petra. V delavnici mozaikov najdeš skrbno urejeno zbirko

pisi, med njimi eden iz 5. stoletja. V knjižnici je še preko 6.000 pravtiskov izpred leta 1500, ki jim je popravila dala še večjo veljavo.

Redovnice tko ogromne preproge

V Vatikanskem mestu srečamo še eno obrt: izdelovanje preprog. V skromnih delavnicih so zaposlene redovnice, ki z nepopolno potrežljivostjo popravljajo nepravilne preproge in zastore. Popravila in izdelovanje preprog so neverjetno zamudna. Včasih popravljajo kako preprogo tri do štiri leta, dolgo traja tudi delo z novo preprogo, ki se je treba ravnavi po zamotanih osnutkih in tkti z nitmi najrazličnejših barv in debelosti.

Zakladnica umetnosti

V Vatikanu je nakopičenih toliko mojstrovin vseh vekov, da če bi kaka nepojmljivo velika nezgoda vse druge zbirke, bi — po besedah veččakov — pet velikih vaticanskih muzejev zadostovalo za ovekovečenje estetske omike, tako poganske kakor krščanske.

Muzej Pio-Clementino je najstarejša zbirka stanovanja na svetu. Med drugimi dragocenostmi so tu shranjeni Belvedere Torso, Apollo Belvedere in Laokoona. V tem muzeju naletis tudi na enega redkih starih kipov, pri katerih glava ni bila nikdar ločena od telesa — kip mladega Oktavijana, velikega Avgusta Cesarja, čigar dvatisočletne rojstvo so se nedavno spominjali po vsem svetu.

Ceprav prekašajo knjižnico po številu knjig druge knjižnice po svetu in nekatere celo po številu rokopisov, ostane vaticanska vendarle prva po važnosti gradiva, ki ga hrani. Ustanovljena je bila kot knjižnica rokopisov, tiskane knjige pa, kupljene ali sprejeti v dar, so bile v prvi vrsti namenjene za olajšanje pri študiju rokopisov. Celotna zbirka šteje okrog 50.000 rokopisov.

Vatikanski arhivi imajo okoli 60.000 zvezkov, kaset in snopov; v nekaterih teh snopov je do 2.000 listov. Število pergamentov in papirnatih listin cenijo na 120.000. Kazal je imenov v toliko, da se v njih zgubiš ko v labirintu.

Vlada v Vatikanskem mestu

Ustava Vatikanske države je svojska, zato vlade ni mogoče opredeliti po običajnem kriteriju po letnici znamosti.

Vso izvrševalno oblast ima v rokah sv. oča, po papeškem zakonu pa je bilo 7. junija 1929 ustanovljeno službeno mesto guvernerja Vatikanskega mesta, ki naj čuva nad zasebno lastnino, nad javnim redom in ljudskim zdravjem ter nad odnosni z italijansko državo.

Guverner, ki ga imenuje papež, pomaga generalni tajnik in osrednji svet. Guverner neposredno nadzoruje vse javne službe, n. pr. brezične brzjavne postaje in podobne javne ustanove ter ureja vse administrativne in finančne posile o menah Vatikanskega mesta.

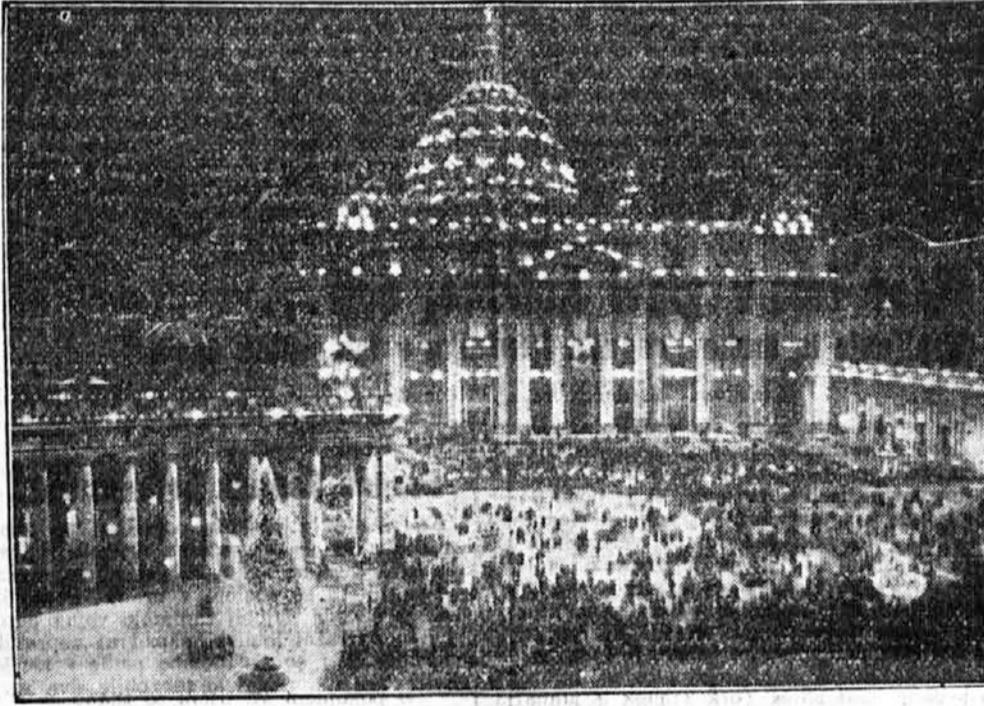
Z ratifikacijo lateranske pogodbe se je papež zadovoljil z mnogo manjšo odskodnino, kakor mu je šla po zakonu o jamstvih. Po finančnem dogovoru je moral dobiti 750 milijonov lir (1 milijard 968 milijonov din) v gotovini in bilijon lir v 5% državnih obveznicah.

To je bilo majhno plačilo za ogromno škodo, ki jo je preprečil papež leta 1870. Pravijo, da se je Vatikan omejil na 50 milijonov letnih obresti, ki jih rabi za kritje stroškov mesta. Vatikan ima svoj denar.

Ustanovljeno je posebno sodišče, da zaslije in razsoja v civilnih in kazenskih pravilih na vaticanskem ozemlju. Sodišče Sacra Romana Rota pa ima vlogo prizivnega sodišča. Ustava je poskrbela za popoln zakonit postopek. Osebe, ki so zatreple v Vatikansko mesto, morajo biti po pogodbah izročene italijanski policiji.

Pri mirovnih pogojanjih je italijanska vlada ponudila papežu še več ozemlja, kakor ga ima Vatikan zdaj. Pij XI. pa je baje ponudbo odločil z besedami: »Ne želim imeti podvržencev.«

Pri nekem razgovoru kasneje je papež pripom

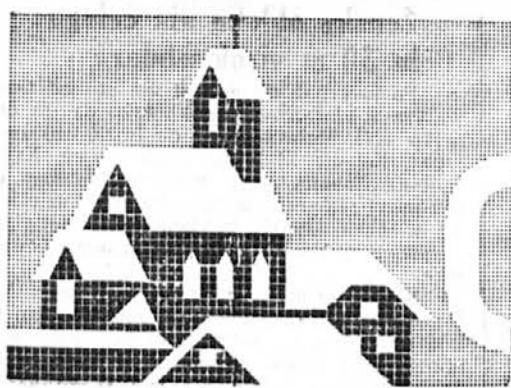

Cerkev sv. Petra s trgom, središče Vatikanske države, v slovesni razsvetljavi

kombinacijo rdeče, rumene in modre barve. Nadavno pa nosijo švicarski stražarji jeklenomodre kroje in črne čepice.

Poveljnik, ki odloča o sprejemu novincev, ima polkovniški čin; pomaga mu narednik, ki je tudi njegov tajnik in ordonančni častnik. V stražo morajo biti sprejeti le pravi Švicarji in vsak kandidat mora pokazati potrdilo, da je sposoben za vojaško službo v Švici.

Poleg tega mora prinesti krstni list in natančno sprizeljavo, podpisano od domačega župnika. Visok mora biti najmanj 1.72 m, krepkega zdravja in brez telesne okvare.

SLOVENSKI DOM

JOŽE KRIVEC

Obisk doma

Z vlagom

Le trikrat bo še vzšlo sonce pred božičem. Clovek v tujem mestu se poloti neutešljivo hrenjenje po domu. Sede v vlag in se odpelje.

Siskam se v kot kupeja. Ogrnil sem si plašč, kljub temu mi drhti od mraza vse telo. Okno je z belimi ledensimi rožami zaraslo, sapa, ki jo izdiham, se vali v stebru v mrzel zrak. Tam pri vratih se stiska možak srednjih let, bere časopis in je videti zadovoljen.

Kolesa se premaknejo pod nami, stene se stresejo, zaškrpljejo. Nekam laže mi je pri srcu, ko gremo naprej. Kako hujo je čakati vlagov na postaji. Clovek se zdi, da se je ustavilo življenje in da z dolgočasnim čakanjem zapravljenih ur ne bo mogoče nikoli nadomestiti.

V naglem ritmu pojego kolesa, sunkovito udarajo kakor razburjeno srečo. Ti pa sediš s sladko misijo v srcu, sanjaš o domu, kamor si namejen in ti je prav prijetno. V vedrem pozivanju se predsa sanjarjam. Ves domač in dober vstaja dom pred tvojimi očmi, začeliš si ga kakor vsakdanjega kruha. Gledaš v malo okna, obrnjena na vrt, za njimi sloni obraz očeta ali matere; gube, s katerih bi se dala presoditi leta, se razvlečo v miren nasmej. Ko se srečaš s temi očmi, ki te že od daleč pozdravljajo, začutiš v srcu toploto in veselje, s katemer te dom sprejem. Že čutiš v učesih mehki glas, ki te s smehljajem sprašuje: »Si le prisel? Prav!«

Tako ždiš zatopljen v te čudne sanjarije v kotu kupeja in misliš le na dom in na domače. Z vsakim udarom kolesa si bliže domu, kakor si po vsemtrupu srca bliže smrti. Bog ve, koliko se jih vozi z mano v istem vlaku, ki prav tako misijo le na dom in na one, ki jih željno čakajo.

Cez dolgo časa potegnem s prstom preko ledensih rož po špi. Pod njim se zarisiš sled in skozi njo morem videti zdaj zemljo, ki hiti mimo nas. Številni črni drogov, ki nosijo napete žice kdo ve kam v svet, izginjajo mimo okna. Ko sem bil še manjši, sem jih štel, danes pa sem se že tega odvadil. Med golim dnevjem rastejo iz malo zasnežene zemlje nizke hiše, siv dim se vali naprejno iz njih in človeku se zadi, da vidi drobne matere pred ognjiščem, ki zrejo v ogenj. Za kiklo se jih drže otroci in sprašujejo zdaj to zadon. — Tako žive v teh domovih družine: morda še koga pričakujejo, ki se bo za božič od nekod z vlagom pripeljal in prestolil prag.

(Nadaljevanje s 6. strani.)

Neka posebnost je tudi v tem, da si tu ne besijo glav z ureditvijo premeta po ulicah. Niti glavna cesta Vatikanskega mesta. Via delle Fondamenta imenovana, kjer teče zadaj za bazilikou, ne dela nobenih težav. Tu ne najdes trgovinskih okrajov z vsijivo reklamo in električnimi svetlobnimi znamenji. Clovek lahko stopa ali se ustavi kakor mu drago, ni se mu treba ozirati na zeleni, rdeče ali rumene znake.

Ce si bil kdaj prej v Rimu, pa se po kakih desetih letih spet vrneš, se spriči sijajne guvernerjeve palače in več drugih manjših zgradb, ki so jih medtem zgradili, ne moreš znebiti vtisa, da je tu vladala izredno živahnina gradbena delavnost.

Vendar pa vse preveva duh konservativizma in zdi se, da imajo starodavne šege tu največ pravice. Pa je čisto prav tako, le kakzakrnjen ikonoklast ali bedast filister bi si želel stvari drugače.

Avtomobil v vatikanski kolarnici

Pokojni papež Pij XI. je bil v bistvenih stvarih vladanja kar se da konsermativen, a v stranskih močno napreden. Že od mladosti ga je znanstveni napredki vsej silno zanimal. Ni čudno torej, da je še za časa njegove vlade prišlo v Vatikanu do modernizacije.

V prvem letu njegovega nastopa, 1. 1922., se je v Vatikanu pojaval prvi avtomobil. Poklonili so svojemu bivšemu kardinalu milanski člubovalci in prijatelji. Pripeljali so ga na dvorišče Belvedere, kjer ga je papež skoraj z otroškim veseljem sprejel in se koj z njim malo popeljal po vatikanskih vrtovih. Spravili so ga moralni v stari kolarnici, kjer so stale papeževa kotije.

Danes je tu poleg starih častitljivih kojci več sodobnih avtomobilov.

Avtomobil, ki je bil pokojnemu papežu najljubši, je bil ameriški in je nosil kot oznako »Vatikansko mesto I.« Pozneje sta prišla še dva italijanska, en francoski in en nemški avtomobil. Na vseh avtomobilih se sveti papežev grb. 20. decembra 1929 se je Pij XI. z avtomobilom popeljal v baziliko sv. Janeza Lateranskega — prvi izlet, ki ga je kak papež napravil v 50 letih.

Sodobni avtomobil prekaša starodavna, stoljetja rabljena vozila po prapravnosti in udobnosti, a krasno izdelane kojice, ki jih je vleklo šestero konj, so bile zdaleč veličastnejše in se mnogo bolj prilegale občutju in okusu starih ljudi.

Eden najbolj zanimivih ljudi v Vatikanskem mestu je do nedavna bil uradni kočijaš. Svojo važno službo je opravljal pod petimi papeži od Pija IX. do Pija XI. S težkim srečem je gledal, kako je njegove prelepne kojice izpodival po pošastni avtomobil in mu krčil dekoljrog. Do smrti je bil z vso dušo navezan na vatikansko kolarnico in kadar je govoril o dobrih starih časih, ko je vozil sv. očeta v kojici, so mu vselej solze zazile oči.

Marconi je Vatikanu naredil radijsko postajo

Vatikan ima eno najmočnejših radiopostaj na svetu. Zgradil jo je spomladsi 1. 1931. pokojni marsechese Guglielmo Marconi, veliki veščak v brezžični telografiji. Postaja je opredeljena z najbolj sodobnimi napravami in pravijo, da je papež Pij XI. ponovno rad poslušal Marconijovo podrobno razlagajo naprav in kazal veliko zanimanje za novejše mehanične iznajdbe.

Naj omenimo, kako je bil ves svet navdušen nad prvim papeževim govorom 12. februarja 1931. Marconi sam je vodil prenos in predstavil svetu glas sv. očeta, ki so ga prvič razsirili električni valovi. Ker so oddaje na kratkih valovih, morejo vatikansko postajo slišati po vsem svetu.

Eno najdaljših poročil, ki je kdaj prišlo iz Vatikanskega mesta, je bilo poslano po radiu

Postaje se vrste... Mnogo jih je že šlo mimo. Zdaj so že daleč za nami. Na vsaki vstopajo in izstopajo drugi ljudje. Izlečem uro. Da, še malo in bom izstopil.

Zdaj čutim, da je dom že blizu!

Čez polje

Po drobnem, na pol zmrznenem snegu škrpeljajo moji koraki. Iz tenke snežene skorje štrli pod tam strniče jesenske ajde. Ah, kako so lepi spomini na medeno ajdrovo cvetje!

Vse čez in čez sanja polje. Zdi se mi, da vidim vsako njivo posebej in vdihavam svež vonj spočite zemlje, ki jo obrača plug. Med vse to polje pa je potegnjena cesta, ki je v jeseni in spomladi polna mlakuzi in blata; poleti pa cvelo ob jarkih med travico drobne rožice, ki jih neznan popotnik trga in si jih zatika za klobuk. Kako živo je po tej cesti vse od pomlad do jeseni! Eno samo prekipajajočo življenje: ljudje z vozovi, plugi, brano, motikami, srpi, kosami, ah, vsega prek vsega pa v mraku še pesem, ki razmaje večerni zrak.

Pozdravljeni polje, ki rodijo toliko let in si tem ljudem potrebno kakor mati otrokom! Popleknil bi načrte, razgrevbel sneg s tvojih grudi in poljubil twojo prst.

Na drugem koncu, preko polja, se dotika cesta tih in samotne vasice. Vsa je nekam vase potegnjena, le strehe so malo vidne; iznad teh pa se kakor proseča roka dviga zvonik cerkvic. Sonce siplje nanjo medle decembrske žarke. V nej sem nekod stregel pri maši in z drobnim zvončkom zvonil. Kako čudovito lepo je bilo takrat, ko sem bil čisto blizu Bogu in sem lahko držal pred njim kadilnicu z dišečim kadilom. Ali bom morda kdaj še srečnejši?

Iz nizkih streh se počasi vleče dim in se gromadi v meglico, ki plava nad vasio. Nekaj laja pes zateglo, kakor bi preganjal smrt. Petelinji kikirikajo, slišijo se sem tudi izgubljajoči udarec; nekdo cepi drva. Žive duše ni nikjer; le nekaj debelih v kričavih vran se sprelejava za dober lučaj pred mano po cesti in mi dela družbo.

O Bog, kako je cesta domača! Tolikokrat sem vlačil bose noge po njej, da sem si prihranil čevlje, se z njo mehko pogovarjal, kakor otrok, ki toži in toči v njem prah solze. Kaj so se res vse te solze posušile? Da bi bile vzklik iz njih vsej rože ali zrasli biseri! Tako pa bom čez leta morda celo pozabil nanje.

21. maja 1931. Bila je papeževa okrožnica o delu, oznanilo, obsegajoče 18.250 besed. Njegova okrožnica o zakonu, obsegajoča 18.000 besed, je prišla deloma po radiu, deloma po brzovaju. Ameriški dnevnički so često natisnili take okrožnice v celoti. Tako je n. pr. list »New York Times« 9. januarja 1931 prinesel popolno besedilo okrožnice o zakonu.

Nemara 4 metre debeli vatikanski zidovi nikdar niso doživeli večjega presenečenja kakor nekoga meseca 1. 1930., ko je mednarodna telefonska družba v New Yorku poslala v Vatikan nekaj ameriških inženirjev, da bi zidove prevrtili in zgradili zamotane in sodobne telefonske naprave.

Castitljive in neprecenljive freske po logijah, knjižnica, muzeji in čudovite stene Sikstinske kapelje so se gotovo stresli ob takih brezobzirnih vsljivosti. Take modernizacije in njihove pričakovanje.

O pokojnem sv. očetu so znane že telesa zanimivosti: Pij XI. je bil potrežljiv s fotografijami. Baje je pri neki prilici duhovito opomnil, da je eden izmed vzkrovkov za ustvarjanje sveta bil najbrž la, da bi svet mogel biti fotografiran. Vendr pa je bil proti filmskemu snemanju. Odkar pa Piju XI. poklonili briški aparat, se je sam bril. Pri oblačenju tudi ni maral nobenga strežnika,

Dol 1. 1929 so bile telefonske naprave zelo slabe. Vsega je bilo največ štiri do pet telefonov in v telefonski centrali so opravljali službo gasilci, ki niso imeli preveč poklicnega dela.

Danes pa je telefon razprezen po vseh kotičkih, kjerkoli se kaže potreba: od kupole sv. Petra pa do podzemskih delaynic. Naprave so izdelane tako, da moreš dobiti zvezo s katero koli državo na svetu.

Papežev telefon — 101

Pij XI. so poklonili telefon iz čistega zlata, ki stoji zdaj na papeževi pisalni mizi. Vanj so vdelani papeževi grb in podobe štirih evangelistov. Po telefonem imeniku ima sv. oče št. 101, a zvonec se ne oglaši, če zavrti na kakem drugem telefonu to številko; z njo prikliče papeževega osebnega tajnika, ki te šele spravi v zvezo s sv. ceterom.

Družba je po delu objavila, da je porabila pri zgradbi vseh naprav in zvez skoraj 450 km žice

Sreča čuti, da sem z vsakim korakom bliže domu. Topla kmečka hiša, z očrelim Kristusom in svetimi podobami po stenah, veliko pečjo v katu, starinsko uro, ki počasi tikata, klopni okoli peči, na katere položiš trudne kosti in zgubni obraz matere ter osiva glava očeta, to je dom. Dom, čigar podoba nosi človek v srcu s seboj in celi njegov topoto ob mislih nanj v daljnem svetu.

Kako je vendar čudovito dobro to polje, čez katero nas vodi cesta domov...

Cerkvica

Sveti noč!

Tako skrivnostno in domače nočoj spet poje zvonovi iz visokih lin. Samo za trenutek premolknijo in spet zatrepa njihova pesem čez tih domove. Kadar koli sem se vrnil domov, vsekdar sem stopil v prvem mraku na podstavki ali na mehko travo in čakal na utripe teh mehkih glasov.

Kako lepo je človeku, ki se je po dolgem času spet vrnil domov, pa ob pesmi zvonov vstane pred njim vsa njegova sanjava mladost!

Cerkvica je lepo razsvetljena. Na oltarjih gore vse sveče in luči utripljejo v mrzli senci. Le po najskrivnejših kotičkih se še plazijo medle sence. Pod visok obok plavajo tenki oblački kadila. Ah, nočoj je vse domače in lepo!

Ljudje so se zgneti med te visoke stene. Z obrazom jim sije toliko zadovoljstva in sreča, da se jim človek čudi. Na vse so nočoj pozabili, ko so prestopili prag svetinja. Vsa srca so polna pričakanja: hrepenje po božjem miru jih je prevzelo.

Bližu oltarja spredaj klečijo mali: nekateri so zaviti v hadre, sale in debele suknje, da jih ne bi zeblo. Revnejši se drže stisnjeno v ponosenih poletnih oblečkah. Vsi strinjo na oltar. Brezkrbon in čista radošč gori iz njihovih oči.

Sredi cerkve vidim svoje nekdanje sošolke in sošolce. Leta so že pretekla, odkar smo sedeli skupaj v šolskih kloped. Zdaj so že odrasli in Bog ve, kako jih je življenje raztepljeno. Na obrazih jim vete še vedno mladost; le tiste sanje, ki jim otrok verjame, so izginile z njih. Namesto teh pa so se naselile v njih prve življenske izkušnje in odtenki rahilnih razočaranj.

Zadaj po kotih ždijo starejši. Z obrazov se jim bera trpljenje in skrb. To so očete in mater, ki skrbijo za naše kmetske domove: orjejo, in da ima sistem kapaciteto za 1000 telefonov. Že pelje ven v svet.

Poleg telefonov imamo še več zvočnikov v veliki baziliki in na trgu sv. Petra, ki jih rabijo pri večjih svečanostih.

O pokojnem sv. očetu so znane že telesa zanimivosti: Pij XI. je bil potrežljiv s fotografijami. Baje je pri neki prilici duhovito opomnil, da je eden izmed vzkrovkov za ustvarjanje sveta bil najbrž la, da bi svet mogel biti fotografiran. Vendr pa je bil proti filmskemu snemanju. Odkar pa Piju XI. poklonili briški aparat, se je sam bril. Pri oblačenju tudi ni maral nobenga strežnika,

Mornarski pozdrav v konzistoriju

Konsistorialna dvorana, njene čudovito slikane stene in pozlačeni strop so vajeni bolj tihih in častitljivih kardinalskih glasov. Zato je tem krepke povsod odmevalo, ko je Pija XI. nekdo storil.

Bil so ameriški fantje iz Annapolis in papež Pij XI. jih je lepo nagovoril, povzdignjajoč odlike njihove domovine. Ko je papež dvignil roko v pozdrav, je stopil k njemu vodja pozdravnih vzkrovkov in dal sv. očetu prvič občutiti, kakšen je pravni prisrčni stisk roke. Papež se je zadovoljno pozdravil.

Vatikansko mesto je najmlajša, a hkrati najstarejša država na svetu. Mnogokrat naleti v njej na sledove sodobnega mehaničnega veka, a navade in izročila so stoletna. S tega pol kvadratnega metra zemlje razširja svoj vpliv v vse konec zemeljske obale. Iz tega zarišča prodriajo žarki v vse celine.

(Krasne srške o neznanih zanimivostih Vatikana prinaša »Obisk« v prvi številki novega letnika.)

sejejo, trpijo in se veselijo, se rodijo in umirajo z zemljijo.

Po kloped kimajo starčki in starke. Sivi lasje jih izdačajo, zgubana lica in koščene roke. Beli prsti se oklepajo debelih jagod paternostr - ki je

Dve grči iz Podtabra

Moža, ki bi šla zdaj že petič okoli z emlje, tolkokrat sta prehodila pot o doma do 8 km oddaljene predilnice

Okoli starodavnega Tabora, ali Tabra, kakor ga ljudje imenujejo, kamor so se v ljubko malo cerkvice na griču zatekali pred stoletji, ko so turške tolpe vdiralne na slovenska tla in po njih ropale, naši prednini in v visokega zidu okoli cerkvic obdijali turške napade, so danes med trdnejšimi kmečkimi hišami posejane tudi skromne hišice, kjer je bilo in je doma pošte, pridne rovine, a kljub temu tisto notranje zadovoljstvo, s katerim je bilo nekoč tako bogato oblagodarjeno naše podeželje. Tam, kjer še danes žive stare naše korenine, teče življenje še vedno po tistem trdem in trdnem tiru, kot nekoč, čeprav se vanj že v vsi silo zaletava duh sodobnosti, duh sodobnega mladega rodu, ki misli, da je vse, kar je starega, tudi že zastarelo in da ni vredno drugega, kakor da se čimprej zapiše pozabljenju. Dva čisto različna svetova se danes tudi že na deželi srečavata na vsakem koraku: Stari, ki uči, da je edina rešitev našega podeželskega ljudstva v delu in veselju do dela doma na deželi, dela v poslošenju in varčevanju ter skrbi za prihodnje čase, na drugi strani pa mladi, novi svet naših podeželanov, ki se jim je že zahotel udobja, življenja v brezdelju in brezskrbnosti.

Ta dva svetova se bijeta, dostikrat krvavo, na našem podeželju. Zaman so skoro že postali lepi vzori in vzorniki, krščanih je le še nekaj po naših vaseh in ki se tudi ob njihovem vztrajnem in poštencem delu majaš rod kar noče ničesar naučiti. Zatorej bi bilo prav, če le ne bi tako neopazeno hodili med nami kljub svojim težkim kriješem ljudje, kakšni sta na primer ti-le naši dve grči izpod Tabra.

Matevž Stroj

Ničesar ne ve, kar bi bilo za časopis...

Ze iz svojih otroških let se spominjam, kako sta vsoko jutro prihajala, še preden se je zdanilo, po cesti od Podtabora proti Tržiču v tovarno. Pa tudi starejši ljudje so mi pravili, da ju je celo že prejšnje stoletje vsako jutro spremilo na tej dnevnih poti na delo. Zato sem se namenil, da ju obiščem na njunem domu in ju morda le pripravim do tega, da bi mi kaj zanimivoga in poučnega povedala. Saj sta brez dvoma že dokaj doživelja, dobrega v prejšnjih dobih čas'h, pa gotovo tudi nemalo grenkega. Nikdar nista mislila, da ju bo kdo kdaj omenjal v časopisu in morda celo popisoval njuno dolgo življenjsko pot, poino skrbi in trdega dela. Lahko rečem, da na to nista nikdar pomislica, saj bi se drugače eden teh dveh naših junakov iz nekdajnih časov ne zaprl v molk, ko sem ga vprašala, če bi mi hotel kaj povedati, da bi »dal v časopis«. »Nič ne vem«, se je nakratko odrezal in skoro pogledal stran. In še, ko sem mu natančno razložil, zakaj bi rad o teh naših starin koreninah kaj napisat, sem ga le nekoliko omehčal. Začel mi je pripovedovati svojo življenjsko zgodbo. Včasih mu je v neki trpkri gremosti zastala beseda, saj je to mož, ki ga je kljub njegovi pridnosti, poštenosti in občudovanja vredni varčnosti življenje ogoljafalo za njegove želje, ki sta mu jih na njegove trde roke vtišnila tržička tovarna in daljnja Amerika. Ludi on je namreč med tistimi, ki so šli v Ameriko, ker so tam zamišljali boljše življenje kot doma, kjer je za vse tako malo prostora, čeprav je dela še vedno dovolj. Vsa takrat, ko je odhajal naš Matevž Stroj, skupaj z nekaterimi drugimi, ga je prav gotovo bio.

Najprej delo, potem šola

Ze leta 1891, se je začela Matevževa vsakdanja pot izpod Tabra v Tržič. Komaj 13 let je bil takrat star, pa ga je življenje že zgrabilo z vso strogostjo in neizprosnostjo. Dobil je delo v tržički predilnici, ki je bila tedaj še komaj tri leta stara in seveda zgrajena spočetka v dosti manjšem obsegu, kot je na primer danes, ko je v njej zapošlenih nad 1.300 delavcev, domačinov iz Tržiča, pa tudi mnogo drugih, ki prihajajo od bližu in daleč na delo. Med tistimi, ki so vsaj dan peč prehajali skoraj dve uri daleč v »Vojec« (tako pri nas pravijo ljudje tržički predilnici), je bil tudi in je še naš Matevž izpod Tabra. Kaj naj trinajstletni fant počne v tovarni, saj bi moral trgati hlače še v šoli. No, šola tedaj ni bila takoj važna reč. Vse drugače so se tedaj otroci učili kot danes. Preveč se jim je zdelo, da bi delali po ljudskih šolah nadlego kar po sedem ali osem let, pač pa jih je bilo precej, ki so končali svojo šolo kar v enem ali vsaj v dveh letih. Bili so drugačni gadje, kot so pa danes, vsaj nekateri. Naučili so se brati in pisati in malo so se še s številkami spropriznili, da se v življenju ne bi kdaj preveč vračunali... in šole je bilo konec. Delo se je zdelo tedaj dosti bolj važno, kot pa šola, ki so jo nekateri celo smatrali za odveč in so bili prepričani, da je škoda časa, da bi otroci tako pohajovali.

S 13 leti se je znašel v tovarni med »oblancami«

Tako je tudi Matevž kmalu moral sprevideti, da ni ved za šolo in da bo morda le bolj pametno, če začne hoditi na delo. Seveda ni odločil sam, saj so starši imeli tedaj večjo besedo kot jo imajo danes. Ubogljivost pa je bila nekoč tudi rabi doma in še ni holidila tako rada »na potep«, kot zdaj. Matevž se je na lepem znašel med »oblancami« s svojimi borimi trinajstimi leti. Pol leta jih je odnašal, potem pa je že priskočil njegovo prvo »napredovanje«. Prisel je v pravo predilnico, k vretenec ali kakor pravi Matevž v »špinjera«. To je bilo leta 1891, ko se je začela njegova dolga in naporno življenjsko pot, pot, ki nanjo gleda Matevž s tolkšnim ponosom, obenem pa z neko začenjenostjo, saj mu kljub pridnemu in nadvysinemu in poštenemu delu ni prinesla tega, kar

si je tedaj, ko je to svojo vsakdanjo pot na delo začel, zamišljaj in kar bi tudi zasužil.

Že tedaj, ko je začel še takoreč kot otrok hoditi v tovarno, je bil ta njegov vsakdanji pot, čeprav je bilo treba začeti zgodaj, njegovo največje veselje, kjer je še danes, po skoro petdesetih letih. Prvič ga je zmotila pri tem delu vojaška služba za tri leta, drugič pa daljna Amerika kar za osem dolgih let, ki pa so mu vse prehitro minula, kakor pravi zdaj. Tako je devet let potekalo Matevžev mladeničko življenje precej enolično, brez kakšnih večjih sprememb. Pa saj si jih tudi ni želel, ko je bil vendar čisto zadovoljen. Vsakih štirinajst dni je prinesel domov »kontežinoc«, tako še danes imenujejo pri nas ljudje, ki hodijo v tržičke tovarne svoj zasluzek. Takrat je bil seveda tudi najbolj zadovoljen, saj je v »kontaktežnic« videl najbolj zaželeni uspeh svojega dela, in delavci v »Vojah« takrat tudi niso zasužili slabco. Včasih mu je prišlo na štirinajst dni po 19., drugič tudi 20. goldinarjev. To je bil drugačen denar, kot pa zdaj, ko zasužli po 40 dinarjev na dan za svoje osemurno delo. Drugič pa jo zdaj izplačujejo dvakrat na mesec, včasih pa so dajali »kontaktežinoc« vsakih 14 dni. Matevž ve, da to ni vseeno! Na mesec je takoj nekaj dni razlike, ker vsak mesec ni februar... »Moral pa bi zdaj že zato vsaj nekaj več zasužiti, ker že toliko časa delam. Vsaj 50 din na dan bi mi lahko dali. Na to pa se zdaj nič dosti ne ozirajo, če kdo že dolgo let dela. Glavno je, koliko ur na dan »odbjije«, tako je pa plačan. Seveda inženirji in mojstri imajo že več, to je. Pa ključavnici in kovači so tudi na boljšem, to se razume. Zato pa tudi po več ur na dan delajo.«

No, pa Matevž se v svoji skromnosti tudi nad sedanjem plačo dosti ne pritožuje, le to mu ni všeč, da tako malo upoštevajo njegova »službenac leta.«

Ko je vso dolino ob sedanjem tržičkem kolodvoru preraščalo grmovje

Se bolj pa se je v svojem pripovedovanju razvel, ko sem ga vprašal, kakšen je bil tedaj, v prejšnjem stoletju, ko je začel hoditi na »šihte«, tisti konec tržičke doline, kjer stoji danes kolodvor, Kozinova tovarna čevljev, ki slovi zdaj pod hujšinom in menda učinkovitejšim imenom »Pekoč« in svet niže dol pod kolodvorom.

»Ja veste, takrat še ni bilo kolodvora v Tržiču, pa tudi »Tržičanc« ni vozil. Speljali so to železnico šele sedmega leta. Vse se je tedaj zelo hitro premenilo. Prej pa ni bilo pod »Vojamic« nobene hiše. Vse je bilo zaraščeno z grmovjem tam, kjer je danes Kozinova tovarna, kolodvor, zaga in naprej dol proti »Trajbuhu.«

Ni »pokov«, pač pa konjederč v

Pač, ena hiša je pa stala na drugi strani Tržičke Bistrike, v bregu. Saj jo še danes lahko vidiš. Tam je bilo pri »konjederču« ali kakor tudi pravijo, pri »šintarjcu«. To je tisti mož, ki bolj t-težko govorja in je Tržičanom in okoličan poskrbel že za marsikatero zavabo, recimo tisto, ko se je nekoč peljal po tržičkem trgu s konjem in je z bitem pokal. Ni še tako dolgo tega. Ker je »po plac« seveda prepovedano pokati z bičem kot na »gmajnic« ga je orožnik moral ustaviti in opozoriti, da to ne gre. Dejal mu je, da je »pokov« (pokal!), konjederč oče pa se je odločeno upril in se na kratko odrezal, da ni »pokov«, pač pa »konjederč«... in baje je orožnik celo z bičem potrdil, da je res... Pa to mimogrede povedano. Ja, mladi ljudje si ne morete misliti, kakšna je bila takrat dolina pod predilnico, jaz se pa še čisto natančno spomnjam, kako je bilo. To je zdaj kot noč in dan.«

Za vse življenje ga je polomil, ker se ni napil...

Ob prelomu 19. in 20. stoletja je tudi v Matevževem življenju nastopila precejšnja sprememb. Moral se je za nekaj časa, za nekaj let posloviti od svoje priljubljene »špinjera« in oditi v vojakom. O tem pripoveduje nekako takole: »Takrat sem ga precej polomil. Lahko bi se bilo izteklo vse drugače, kakor pa se je. Klicali so me v Celovec, in so natančno zapisali, kajda se moram tam oglasiši. Do ure natančno. Jaz pa sem bil spet preveč priden in sem seveda prišel v Celovec še prej, kot bi moral. Pa čisto trenz! Ce bi se pa bil tedaj naenkrat napil in morebiti še malo zamudil povrhu, mi golovo ne bi bilo treba z drugimi takoj naprej v Znojmo na Češko. Veste, to je tam na Moravskem, kakšnih šest ur proč od Brna. No, ko je človek preveč ubogljiv in pneumeven, pa »gor plača«. Namesto, da bi bil lepo tri leta v Celovcu, sem pa moral biti daleč gor v Znojmu. Pa tudi drugače ne bi bilo tako, kot je. Gotovo bi bil potem tudi boljšo ženo dobil, kakor sem jo pa. In še prizilen bi kaj, tako pa...«

Beseda se mu je zataknila v grlu. Mož je pogledal kar malo jezno vstran, pomenljivo pokimal z glavo in vzdihnil. Ni bilo težko ugantiti, da je bil mož kljub svojemu veselju do dela, tolikim zanj tako svetlim trenutkov, v življenju tudi zelo razočaran in nesrečen. Morda res ne bi bil – vsaj o tem je sveto prepričan – še bi bil tedaj v Celovcu zamudil in prišel k vojakom nakajen...«

Kakor nalašč, da je videl, kako gori domaća vas

Čez tri leta, 1903, se je Matevž vrnil od vojaka. Še dobro se spominja, da je bilo prav tisto leto, ko je »Pod Taborom« pogorelo kakor nalašč, da je videl, kako je gorela domaća vas! Ob svetem Jakobu je bilo. Šel je spet takoj vratil v Tržič za delo, seveda najprej tja, kjer je delal že prej, v »Vojec«. Delo je takoj tudi dobil in spet se je začela njegova vsakdanja pot po dve uri daleč na »šiht«. Še pred dnevom je odhajal zdoma, se po delu spet vrnil in se včasih med potjo ustavljal in si ga privoščil »šilec«. Saj se mora človek vendar kdaj tudi ustaviti, »kjer Bog roko ven molic«. Matevž pa je ga »šuknil« vedno ravno pravo mero, nič več kot »za moč«, ker drugače človek ni za nobeno delo, če preglobko pogleda v kozarce. Zasužil je sedaj tudi boljše kot prej, ko je bil še skoraj otrok, in tako je prišel tisti čas, ko je bilo treba misliti tudi na ženitev. Danes je Matevž sicer prepričan, da bi bilo zanj dosta boljše, če na to ne bi nikdar mislil, pa je vendar morale priti tudi to. Nekaj let je stanoval s svojo ženo kar v Bistrici pri Tržiču in v Tržiču samem tudi tri leta. Tako mu je bila prihranjava za nekaj časa vsakodnevna dolga pot izpod Tabra. Pa bi prav govoril, raji bi hadil še malo dlje na delo, kakor pa da se je vse izteklo tako. Clovek nerad drezra v njegovo zasebno življenje, ko vendar do tega tudi nima pravice.

Zvabila je tudi njega zapeljiva Amerika

In spet je minulo celih deset let njegove službe med predilnariji. Prišla je velika noč 1913. Matevž se je odločil, da odide v Ameriko, kamor so v tistih časih tako pogosto odhajali tudi drugi iz naših krajev. Vleklo jih je za boljšim zasluzkom, čeprav tudi v domačih krajih ni bil slab. Ljudje so se po nekaj letih vratali iz Amerike in vedeli povedati mnogokaj vabljivega, seveda tudi zapeljivega. Ni čuda, da so dostikrat vezli svoj prihragenjan denar žrtvovali za vožnjo v Ameriko, saj so bili prepričani, da si bodo spet lahko prislužili nazaj vsega in se dosti več ter lažje kot doma. Med tistimi, ki so s tolkšnim upanjem sledili in hrepeneli po Ameriki, je bil tudi Matevž, morad zato, da bi se tam vsaj za nekaj let ostresl misli na to, o čemer je trdo prepričan, da mu je zasadilo trnje ob njegovo poznejo življenjsko pot.

Ni jih bilo dosti, ki so imeli namen vse življenje ostati v Ameriki, pripoveduje Matevž. Le nekaj let, potem pa so se z lepim denarjem vrnili domov, si uredili svoje posestvo in si zagotovili udobnejše in brezskrbnejše življenje. Vendar pa so se nekateri v Ameriki kmalu premislili in sklepti ostati tam, ker so prišli do spoznanja, da se jim doma ne bo nikdar več tako dobro godilo. Matevž pa je le prigralo nazaj. Imel je svoje načrte. V svoji skrbnosti je zatrudno mislil, da mu je Amerika dala že dovolj in da si je v osmih letih, kolikor je bil tam, že toliko prihranil, da bo za vse življenje preskrbljen. Danes pa, ko ga vidimo, kako še vedno vsako jutro ob petih hodil mimo, spet v tržičko tovarno, se le zdi, da se je moral zgoditi nekaj hujšega v njegovem življenju, ko mu niti pri njegovih 62 letih ne pusti, da bi v miru in zadovoljstvu preživel leta, kolikor mu jih je še namenjenih.

Ni jo popihal »čez lužo« iz strahu pred vojno

Matevž ve, da je bila tedaj, ko je odhajal v Ameriko, na Balkanu vojna. Pripoveduje precej natančno, kako so se takrat »Crnogoreci, Grki, Srbi in Bolgari dajali s Turkom«. Nihče pa še ničedan nazaj vsega in se dosti več ter lažje kot doma. Med tistimi, ki so s tolkšnim upanjem sledili in hrepeneli po Ameriki, je bil tudi Matevž, morad zato, da bi se tam vsaj za nekaj let ostresl misli na to, o čemer je trdo prepričan, da mu je zasadilo trnje ob njegovo poznejo življenjsko pot.

O veliki noči 1913 si je izposlovil na glavarstvu v Kranju pravico, da sme oditi v Ameriko in tam ostati najdlje tri leta. Toda, ko je bil Matevž enkrat tam, je bil tam. Takrat so po večini vsi potovali v Ameriko čez Francijo, kjer so sedli na ladjo v pristanišču Le Havre. Cisto natančno ne ve Matevž več, koliko je moral plačati za vožnjo v Ameriko, pravi le, da je moral odšteti približno

200 goldinarjev iz Ljubljane do Newyorka

od tam dalje do mesta Indiana Napolis pa še šest dollarjev in pol. Vožnja po železnici je bila v Ameriki še dokaj poceni, saj šest dollarjev in pol za takšno razdaljo kot je iz Newyorka do Indiana Napolis res ni mnogo. Indiana Napolis je še nekoliko naprej od Clevelandca.

Tako je bil tedaj, ko sem prišel tja, v Indiana Napolis, bil lahko začel z delom, »pripoveduje Matevž. Brat je bil že prej tam in mi je delo takoj »skomandiral«. In komaj sem se od dolge poti nekako odpotčil, sem že začel. Delal sem v livarni modele in takoj v začetku zasužil po 17 centov na uro. Na teden mi je prišlo 17 do 20 dollarjev. Delali smo vsak teden le pet dni in pol. V soboto popoldne in v nedeljo je bil počitek. Da, v petih dneh in pol 17–20 dollarjev! En dollar je bil takrat približno poldrugi avstrijski goldinar. To se pravi, da sem na teden zasužil včasih tudi do 30 goldinarjev. Pa to je bilo že v začetku, ko sem bil še neumen... Kmalu sem videl, da zasužim lahko več, če ne vlivam samo večjih modelov. Lotil sem se manjših, čim so mi določili delo na rekord. Seveda, če bi imel še naprej od ure, bi bilo pač vseeno, ali delam večje ali manjše modele. Ce ima človek na rekord in ko tako rekoč lahko sam s seboj tekmuje, lahko zasuži, če je priden, dosti več, kot sicer.

Tudi s soljo mu niso mogli do živega

Bil je Matevž res med tistimi, ki so ob koncu tedna »potegnilic« največ, čeprav je bil med najmlajšimi. Ko so mu nehnali plačevati od ure, je zasužil v pet in pol dneh dost

Oče nam je priovedoval na sveti večer . . .

Odmolili smo veseli del rožnega vence. Potem pa smo posedli okoli peči. Oče je nekaj časa molče razmišljal, nato pa se je vlegel na klop. Otroci smo se tisto pogovorjali. Nepremično smo gledali v jaslice, pred katerimi je brlela lučka. Kazalec na uri se je počasi pomikal. Mi bi pa radi videli, da bi bila že pozna ura in da bi že lahko odšli k polnočnici.

Nenadoma se je oče zganil in spet sedel. Prijazno nas je premotril in rekel:

»Ves večer že premišljujem, kako smo srečni, ko v takoj blaženem božičnem miru praznemo sveto noč. Toda vedno ni bilo tako. Sedem let sem bil v vojski in le eno leto sem si ob božiču izproslo dopust. Domov sem takrat prisel, ko se je mračilo in ste delali božično drevcese. Vsi drugi prazniki, ki sem jih preživel v vojnem času, so bili strašni. Hvala Bogu, minula je vojna vihra. Otroci, vi še ne znate ceniti mirnega časa!«

Za trenutek je pomolčal, odkašljal in nas spet pogledal. »Čakajte, priovedoval vam bom žalostno zgodbo, ki jo je doživel moj znanec, ko se je vrátil v sveti noč domov.«

Postali smo na vso moč radovni. Naš oče je znal tako lepo priovedovati...

»Dolgo sva služila skupaj v isti četi. Postala sva obrba prijatelja. Nekega dne pa smo ga pogrešali in kmalu zvedeli, da je v vojnem ujetništvu. V ujetništvu si je prizadeval, da bi ubežal, toda ni se mu posrečilo. Najbolj hudo pa mu je bilo, ker ni od doma dobil nobene pošte. Pogosto je pisal ženi in otrokom, odgovora pa ni dobil. Negotovost, kaj se je zgodilo z njegovo družino, ga je strašno mučila. Ni mogel ne jesti, ne spati.

Posebno ob božičnih praznikih je z vsem srcem zahrepel po svojih. V mislih je bil pri ženi in otrocih Trpel je, strahovito trpel.

Ko se je končala vojna, še vedno ni mogel domov. Prizadeval si je, da bi se resil, pa mu ni uspelo. Že je mislil, da nikoli več ne bo videl družine.

Dve leti po vojni je ostal v ujetništvu. Ko pa so se bližali tretji božični prazniki, ni mogel več vzdržati. Pobegnil je. Misil si je: v tej negotovosti ne morem več živeti, ušel bom, če me dobe. Bog pomagaj. Tako ne morem več obstat! Hodil je po strmih gorah, se skrival med grmovjem in v pečinah, stradal in zmrazoval.

Pa je vse pretrpel z luhkim srcem.

Posečilo se mu je, da je srečno prišel čez mejo v domača deželo. Ko je stopil na rodna tla, je zajokal od veselja in sreče.

»Domov! Domov!« je pelo njegovo srce.

Sneg je gosto naletaval, pot je bila vsa zameneta, počasi ga je obšla utrujenost. Koraki mu niso več tako izdali. Čim bližje je bil onom, tembolj so mu popuščale moči.

Končno se je vendarle znašel pod domačim oknom. Pozdravlje je rodno hišico, nato pa je hotel takoj objeti svoj družino. Radovno je pokukal skozi napol zastroto okno.

Na peči je sedelo troje njegovih otrok. Zamišljeno so zrli pred se Morda so tudi oni mislili na očeta. Pri peči je sedel neznan moški. Pozorno je premotril njegov obraz. Videl je, da se popolnoma domačega čuti v tej hiši. Brezkrno je bral časopis. Medtem je stopila v hišo gospodinja. Bila je zelo postarana, gube so se ji zarile globoko v čelo. Postavila je na mizo skledo in povabila družino k večeri. Izza peči se je dvignil tudi moški in priselil k mizi. Otroci so bili povsem domači z njim.

Mož pod oknom je zastopal. Zamiglio se mu je pred očmi. Trenutek je še postal, še enkrat je pogledal svojo družino in opotekel, se je po dvorišču.

»Žena, kaj si mi storila! Otroci, dobili ste očima, vaš pravi oče pa še živi! Tako rad bi vas pritisnil na srce, pa ne smem in ne morem stopiti v hišo, kjer bi me sprejeli kot nezašlene gosti...«

Bil je kakor pijan. V ušesih mu je šumelo, glava mu je bila težja od svinca, silna slabost ga je obšla. Nič več ni iskal steze, vlegel se je v sneg in se predal mrazu...

*
Medtem je njegova družina mirno použila svojo večerjo. Gospodinji se je zdelo, da je prej nekdo pod oknom zastopal, toda mislila je, da piha veter.

Ves večer pa je čutila v srcu silen nemir. Razmišljala je, ali je pozabilo kaj važnega

opraviti. Da bi si olajšala vest, je hotela obdarovati ubogo vdovo nad vasjo.

Hiro je pospravila po večerji. Nato se je zavila v veliko volneno ruto. Na krožnik je nalozila klobaso, slanino, nekaj mesa in še velik kos božične potice Komaj je naredila par krokav, je stopila na nekaj trdega. Odložila je krožnik in potipala okoli sebe. Sponzala je, da leži v snegu človek.

Kriji je zaledenela v žilah, tako se je prestrašila. Šele čez hip se je znašla in skočila v hišo:

»Pojdite hitro na dvorišče. In luč takoj prinesite. Iam leži v snegu človek, najbrž mrlje!«

Solze groze so zalivale njen obraz. Spet je zaklicala:

»Otroci, hitite in ti, sosed, zgani se! Morda pa človek le živi!«

Hiro so ga odkopali iz snega. Z veliko težavo so ga prenesli v hišo. Žena mu je pogledala v obraz — in sponzala v njem svojega moža Smrtno je pohledala, samo malo je manjkal, da se ni zgrudila poleg moža. Tiho je rekla:

»Otroci, to je vaš oče!«

Otroci so zajokali od žalosti in veselja. Mati pa je zbrala vso odločnost in zaklicala:

»Pomagajte mi oživeti moža! Drgnimo ga s snegom!«

Otroci so nosili sneg v hišo, mati in sosed sta zbrnili moža. V osinele ustnice sta mu od časa do časa vlijala kapljico čganja. Dolgo je trajalo, preden se je mož zganil. Toda ni se razveselil svojcev, ni jih prijazno pogledal.

Njegove oči so bile jezne, glas osoren:

»Preč! Vsi preč! Če ne, zbežim jaz iz te hiše!«

Žena je ovila roko okoli moževega vratu, otroci pa so se preplašeno stiskali drug k drugemu. Sosed je prigovarjal:

»Pomirite se, mož! Poglejte okoli sebe, doma ste pri ženi, ki je toliko hrepencela po vas in pri otrocih, ki vas ljubijo!«

Mož pa je robantil dalje:

»Pri ženi, ki si je poiskala drugega, pri otrocih, ki so že davno pozabili na pravega očeta!«

Mrko je gledal predse. Čez čas pa je spet reklo:

»Zatajili ste me!«

»Mož, kaj govorиш? Tega pa res nisem zaslužil! Vsa vas je priča, da sem vsa ta leta samo garala in mislila le nate in na otroke. Niti v mislih se ti nisem za hip izneveril! Je odločno rekla žena.

»Kaj pa dela ta mož tukaj? Odgovorite mi, otroci!«

»Naš sosed je. Pred letom se je k sosedu pričenil. Danes je pomagal spravljati les domov. Hvaležni mu moramo biti!«

Po licu moža so se vlike solze, solze veselja in neizmerno sreče. Počasi se je dvignil, stisnil svojo družino k sebi in svečano, glasno zaklicala:

»Ko bi vedeli, kako neizmerno sem hrepel na vas! Ko bi vedeli, koliko sem pretrepljal in ko bi vedeli, kako hudo mi je bilo prej pod oknom...«

Oče je nechal priovedovati. Ozrl se je z božajočim pogledom na nas in se nasmehnil, ko je videl, da si brišemo solze.

»Krila za narod letalcev«

Industrijec Piper: »Prišel bo dan, ko si bo lahko vsak Amerikanec izposodil od soseda letalo, kakor zdaj avtomobil«

Pod naslovom »Krila za narod pilotov« je objavil Arthur Bartlett te dni zanimiv članek v listu »New York Herald Tribune«. V njem piše med drugim naslednje:

Vidite ono rdečo stvar na pokošenem polju. Piav tak model kakor je naš, mi pravi pilot Reis, da na polju je bilo v bližini neke farme majhno letalo. »Zasilno pristajanje?« vprašam. Pilot se je nasmejnil, me pogledal izvajajoče in mi dejal: »Ne. Lastnik tega letala biva v tej farmi. To je njegovo zasebno letališče. «Saj res, to je čisto navadna farma >S tem letalom vozi v meso svoje otroke v šolo in obiskuje prijatelje. Prepričan je, da je letalo cenejo kakor avtomobil in seveda tudi hitrejše. Ni pa on edini, je še nešteto farmerjev, ki imajo svoja letala.«

Ne več luksus, pač pa potreba

Pred pol ure sem obiskal tovarno, kjer izdelujejo majhna športna letala v serijah. Do dobra sem se seznanil z izdeloval letal. Izrazil sem željo, da bi rad tudi letel s takim letalom. Med poletem sem se prepričal, da te vrste letala ne zaostajajo za potniških in da jih je mogoče lažje voditi, na enostavnejši način. Podrobne sposobnosti in lastnosti pa sem spoznal šele potem, ko sem zapazil iz zraka nekogu drugo letalo na zaseben letališču nekega drugega farmarja. Bilo mi je takoj jasno, da niso noben luksus, temveč potrebno sredstvo, kakor je posta avtomobil v današnjem času: služi za hitrejše poslovanje.

Moje misli so pohitele nazaj v oni čas, ko je bil še moj oče prav tak pionir, kakor ta farmar letalec. V našem mestu si je kupil prvi cenen avtomobil tedaj, ko je Henry Ford svojim someščnom vstopal v glavo, da mora vsak Amerikanec imeti svoj lastni avtomobil. Letalo na pokošenem polju je najboljši dokaz, da je Ford imel prav. Prepričan sem, da bo ameriški narod postal narod letalcev, kakor je postal narod avtomobilistov.

Izdelovanje luksušnih majhnih letal je posebno pomena, zlasti za državno obrambo. Tako rekoč nekote prihaja velik, neizčrpni dobitok ljudi, sposobnih za službo v zraku, ljudi, ki jim je letalo prav tako poznano, kakor drugim avtomobil. Resda danes se ni mogoče govoriti o narodu pilotov, toda na tisoče Amerikancev že zdaj kraljuje po ameriškem svetu in opravlja svojo vsakdanjo službo. Vsi se poslužujejo majhnih, hitrih in cenenih letal, ki jih lahko kupijo za isto ceno kakor moderni avtomobil. Velika večina teh pilotov ni dovršila vojaškega letalskega tečaja. Pa vendar

znajo vsi leteti, celo ob vsakem vremenu. So to izučeni letalci, neustrašni. Kaj to pomeni, so ob pravem času spoznali tudi Nemci, ki so pričeli pri mladini s propagando za polete z breznotornimi letali.

Tudi ameriške oblasti so se znašle. Medtem ko na eni strani propagirajo čim večje uporabo teh majhnih letal, na drugi strani

izurijo na leto 50.000 letalcev

Ko vemo, da je že danes v Združenih državah 50.000 izučenih pilotov in da vedno večje število ljudi iz službenih potreb kupuje majhna letala, lahko pričakujemo, da bodo Združene države res v kratkem postale narod pilotov.

Seveda ljudje, ki so ustvarili industrijo majhnih letal sploh, niso mislili na možnost vojne. Njihov namen je bil izuriti zadostno število Amerikancev za polet v murni dobi. Sicer je še vedno to njihov prvi namen, čeprav obenem s tem istočasno urijo Amerikance za vojake-letalce, ki bi se nekole mogli boriti v zraku za svojo domovino.

Imel sem tudi priložnost razgovarjati s Pipreom, ki izdeluje letala tipa »Cub«, in z graditeljem Taylorom, ki izdeluje letala tipa »Taylorcraft«. Nekdaj sta delala skupaj, danes pa konkurirata drug drugemu. Na vojno nista nikdar mislila. Vendrob oba priznavata, da je sprejem novega ameriškega načrta za okrepitev narodne obrambe dal nov zagonski industriji. Do sedaj nista gradila vojnih letal. Njuna letala niso bila oborožena. Je pa nekaj drugača. V primeru vojne se njuno tovarne lahko spremene v tovarne vojnih letal, če bi bilo to le potrebno. Vojaške oblasti so mnena, da je s propagando majhnih letal možno zelo mnogo storiti za državno obrambo že s tem, da se na ta način izuči mnogo Amerikancev za letalce.

V gospodarskih krogih menijo, da imajo

majhna letala še veliko bodočnost

Ko nekoč ne bo treba delati vojnim tovarnam s polno paro, bodo ostali vsi mladi letalci, ki bodo hoteli še nadaljati leteti. Majhna letala bodo zanje najbolj naravno sredstvo, s katerim si bodo lahko krotili letalsko strast. Tedaj bo v Ameriki tudi več ljudi, ki se bodo zanimali za letalstvo. Letalska industrija bo primorana izdelovati čim več letal, ki bodo čimcenejša.

Letala bodo prodajali na obroke

kakor zdaj avtomobile.

Že zdaj majhna letala plačujejo tako. Zastop-

niki tovarn potujejo po mestih, priporočajo svoje aparate, jih prikazujejo praktično in ponujajo pod zelo ugodnimi pogoji. Ta trgovina se širi z neverjetno naglico. Prodajalci sprejemajo celo staro letala in la puste plačati samo razliko. Takšna letala so po 995 dolarjev (niti 70.000 din).

V Rochesterju pri Newyorku lahko vidiš v neki garaži prvo letalo, ki ga je izdelal Taylor, ko je bil še študent. To je bilo tedaj, ko so Združene države šle v vojno. Vlada je prepovedala izdelavo zasebnih letal. Taylor je svoje delo ustavil, ni pa odstopil od svoje nakane. Ko je delal v delevnici svojega očeta, je risal nove letalske modele in modele motorjev. Ze takrat pa je mislil na to, kako bi izdelal letalo, ki bi ga ljudje kupovali, kot kupujejo avtomobile. Leta 1925 se je mlad izučil pilotiranju in zopet pričel z delom. Njegov prvi aparat je prodal zelo poceni. Še istega leta je izdelal drugo letalo in ga je imel namen pokazati tudi na razstavi v Detroitu. Njegov brat v Detroitu je bil potnik na odletela z njim iz Newyorka v Detroit. Zaradi napake na motorju je letalo treščilo na leta in na iste se oba potnika ubila.

Taylor ni odnehal z izdelovanjem letal. Zgradil jih je še petnajst različnih vrst. Tedaj pa je nastopil v Ameriki gospodarska kriza in njegovo podjetje je propadlo. Mladi graditelj je bil prisiljen delati kot delavci na navadni delavec v tovarni. Ta čas se je nenadno pojvil inženir Piper in je položil 2000 dollarjev (tedaj približno 100.000 dinarjev) v podjetje mladega graditelja. Tako je bilo Taylorovo podjetje rešeno. Letala so začeli prodajati po 1325 dolarjev (okoli 65.000 din). To je bila najnižja cena za letala. Za takto ceno letala ni bilo mogoče dobiti nikjer drugod. V začetku trgovina ni šla dobro. Leta 1925 pa so njune delevnike izdelale 228 aparatov. Nasledje leta so prodali 523, preteklo pa že 2000.

Nad 6000 majhnih letal je zdaj že v prometu

po Združenih ameriških državah. Trgovina se je v kratkem času tako razvila, da grade zdaj že nove enake tovarne za majhna letala. Tudi letos pravijo, da jih bodo izdelati nad 6000. Toda, zdaj že šele začetek. Gojovo je, da se bodo ljudje tudi v

Božič po angleških podzemskih zavetiščih

Kljub nemškim letalskim napadom bodo Angleži tudi letos praznovali božič po stareh običajih

Božične praznike bo pač tudi letos preživel več takot jih bo mogel. Tudi Angleži se bodo pač morali, če se še niso, spriznjati s sedanjem svojo usodo. Nič ne vedo, ali jim bodo nemški letalci vsaj na svet dan prizaneeli in jim vaj nekaj ur dovolili preživeti v pravem božičnem razpoloženju, tako kakor so Angleži navajeni prejšnja leta.

Da pa Nemci morda ne bi mislili, kako zelo pod njihovim letalskim pritiskom danes Angleži trpe in trepetajo in kako bodo tudi božične dni preživeli v večnem strahu, kdaj bo sem ali tja padla kakšna nemška bomba, Angleži zdaj kot v brk svojemu sovražniku pšejšo takole:

»Bombe z nemških letal ne bodo ovirale proslavljenja božičnih praznikov v Angliji. Angleži bo slavili tudi letos svoj božič tako kot običajno, na tradicionalen način. Za mnogoštvelne Angleže bo letos praznovanje božiča celo še veselješ kot kdaj prej. To bo proslava v zavetiščih nekaj metrov pod zemljo, na postajah podzemskih železnic, saj se te postaje izkazale za odlična zaklonišča.

»Duh Lockheed in Vege«

Bombnik — darilo ameriških tovarniških delavcev Angliji za božič

Tudi božična darila bodo letos za marsikatoga drugačna, kot so bila prejšnja leta. Pri nekaterih se vedeta razlika od prejšnjih časov ne bo dosti poznala, zato pa se bo pri drugih bolj. Ker pa je treba stiti s časom naprej, oziroma ker je treba živeti z delom časa, v katerem živimo, se morajo po tem ravnavi tudi — božična darila. Če ne, človek kar nekam zatoane in ni več sodoben. Tudi pri drahih pa postaja človek danes vedno bolj praktičen. Čemu bi namreč osrečevali človeka z rečmi, ki služijo le zabavi, nimajo pa nobene druge praktične vrednosti. In kdo naj se danes bolj razveseli praktičnih doril, kot tisti, ki ga mori vojna in ki mu grozi celo s poginom, ker nima dovolj primernih razpoložljivih sredstev, da bi se več branil. Vzemimo za primer samo Anglijo.

Z zelo praktičnim in vsekakor sodobnim darilom se je hočejo spomniti delavci iz ameriških letal-

Tema dvema je božič le še prinesel srečo in mir

(Nadaljevanje z 8. strani.)

služek, 80.000 krom in se podal nazaj čez morje. Med potjo pa je še marsikaj doživel, kar ni pričakoval. Vozni listek, pravi, mu je kupil kar agent za vso pot od Clevelandu, kjer je nazadnje bil, do Ljubljane. Prvo presenečenje ga je éakalo v Newyorku, preden je stopil na ladjo. Kar 59 dollarjev takse je moral tu plačati, če ne, bi ga pridržali. Tudi teh 59 dollarjev Matevž ni pozabil. Ve dalje éisto natanko tudi, da je v Le Havre moral plačati z oseboj krovka 6 dollarjev carine, da ga je vožnja iz Pariza do Ljubljane stala 72 dollarjev in da se iz francoske prestolnice do Ljubljane vozil 36 ur. Njegov spomin se ni prav nič opešal, nasprotno, zdi se, da je celo vedno bolj svež, ko si ga tako pogosto obuja.

»K sreči je ravno tedaj nekoga zagrabilo...«

Daj je bil Matevž spet doma. Kam ga je ginalo najprej, kaj poredeče? Spet naravnost v predilnicu. Prišel je spet ravno ob pravem času, da mu ni bilo treba prav nič čakati na delo. Vedno je imel izredno srečo, kjer koli je povrašal za delo. In tokrat je, hvala Bogu — Matevž zna biti tudi šaljivec — ravno nekoga v »spineriji« zagrabilo in je bilo tako njegovo mesto prazno, kot nalašč... In tako se je leta 1921 spet začela vskršjanja pot iz Podtabora v Tržič na delo, pot, ki jo Matevž od tedaj spet že hodi skoraj dvajset let. Zjutraj, ko drugod po hišah ob cesti še vse spi, že poje po cesti Matevžev prasič čevelj. Popoldne, po delu, pa poje svojo pesem v obratno smer, le zdi se, da nekajko počasneje, saj se po delu več tako ne mudi, tudi Matevžu ne...

S kladihom so stolkli njegove priljubljene stroje

Še vedno pa našemu Podtaborčanu ne gre v glavo, kako so mogli biti gospodje v predilnicu tako znespametni, da so pred širimi leti s kladihom stolkli kar 18 »spinarskih« strojev in postavili na mesto njih 30 idrohelikov. Saj se je prej dosti boljše zastužilo... Zdaj dela v »Vojah« menda nad 1800 delavcev in ne vem, kaj bi vsi ti počeli,

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Jože Sedja — Urednik: Mirko Javoršek — Rokopisov ne vratamo — Slovenski dom izbija vsak delavnik ob 12 ~ V ponedeljkih je tiskarnik — Mesečna naročnina je 14 din. na knjigarni 25 din. — Samo ponedeljki Slovenski dom velja mesečno 5 dinarjev. polletno 25 dinarjev, celotno 50 dinarjev.

Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefons 40-01 do 40-05 — Pedratačec: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje.

Preko božičnih praznikov predvajamo premjero odličnega pevskega filma

TRAVIATA

Predstave na obo praznika ob 10:30 matineja po znižanih cenah, popoldne ob 15., 17., 19. in 21. uri! — Preskrbite si vstopnice v predprodaji!

Melodiozna opera nesmrtnega genija GUISEPPE VERDIJA, napravljena po Dumas-jevem romanu „Dama s kamelijami“, tvorila vsebinsko ozadje doživljajev stavnih pevk, ki jo predstavlja prijubljena MARIA CEBOVARI. Celotni najlepši odlomki iz same operе pomembno podčrtavajo lepo vsebino filma. Sodelujejo LUCIA ENGLISCH, ki skrbi za zabavo in smeh. Rezervirane vstopnice se morajo dvigniti najkasneje četrti ure pred začetkom KINO UNION, Tel. 22-21

Inž. Stepišnik prioveduje o svojem delu in o nalogah Slov. atletske zveze za napredek slovenske atletike

SK Ilirija ima v svojem tiskanem poročilu ob tridesetletnici svojega obstoja nekaj izredno zanimivih člankov, ki so jih napisali naši najboljši slovenski športniki. Tako piše inž. Milan Stepišnik o svoji desetletni trnjevi poti od preprostega začetnika v metanju kladiva pa do današnjih uspehov Inž. Milan Stepišnik je danes gotovo najboljši slovenski atlet, ima tudi veliko mednarodno veljavo. S svojimi letosnjimi uspehi je peti na vsem svetu. Tega doseg ni dosegel še noben slovenski športnik. Gotovo bo našče čitatelje zanimalo, kako se je Stepišnik porzpzel do tega uspeha in kaj sodi o slovenski atletiki, o pogojih njenega napredka, o važnosti in načinu treninga ter o vzgoji slovenskih atletskih tekmovalcev.

Inž. Stepišnik prioveduje:

»Ko so s pozornostjo in z veseljem spremajali hitri vzpon naše mlade slovenske atletike, se prečesto spominjam dolge, trnjeve in znojne poti, ki sem jo moral prehoditi sam, predno sem dosegel rezultat, o katerem pravijo, da nekaj pomeni. Mislim na treninge v časih, ko sploh še nismo vedeli, kako se meče kladivo in ga, kakor vidim danes, še vihteti nismo znali. Leta 1931. sem metal kladivo 85 metrov. Naslednje leto približno prav toliko, leta 1933. na balkanskih igrah v Atenah 41,39 m, leto dni kasneje v Zagrebu pa že 48,99 m. To je bil nenavadn skok. Domisiljal sem si, da poznam skrivnost metanja kladiva; pa ga nisem, kakor se je to pokazalo v letu 1935. in v vseh poznejših letih do danes. V letu 1934. sem vrgel kladivo skoro 50 m le zaradi svoje naravne nadarjenosti. Pri tem pa sem začel v napake, ki so povzročile, da vsa zadnja leta nisem prav niti napredoval. Nikakor nisem mogel vreči kladivo preko 50 metrov. Napale, v katerem sem začel, sem odkrival le polagoma in s težavo. Samo dvakrat sem imel priliko, da sem se srečal z res dobrimi metači kladive in da sem se z njimi razgovarjal. Bilo je to v Berlinu pri olimpijskih igrah in na lanskem triboru Nemčija—Romunija—Jugoslavija v Celovcu.

Ob prilikih sem izkoristil stoddostno. Sicer sem bil pa povsem navezan sam nase. Mnogo sem moral torej delati in iskat svoje napake, če sem hotel napredovati.

Popolnoma napačno je gledanje, da za odličen rezultat rabiš silo. Res je nasprotno: tehnično in ritmično pravilno izveden gib zahteva najmanj silo, ker dopušča samo delovanje onih mišičnih skupin, ki so za akcijo neobhodno potrebne, dočim ostale skupine mirujejo. Karakteristika slabov izvedenega giba je pa v istočasnom delovanju potrebnih in nepotrebnih mišic. Slednje delujejo pri tem protivno prvim ter jim pri določeni akciji odvzemajo učinkovitost. Iz tega logično sledi, da bomo porabili mnogo več sile, če bomo hoteli isti rezultat doseči s tehnično nepopolnim gibom, kakor pa ga dosežemo s tehnično dovršenim. Tako sem si n. p. letos na tekmovanju ob metu kladiva komaj 49 in pol metra pritegnil obe etidi, tako da sta me boleli še ves teden. Kolikorak sem letos metal preko 50 metrov, pa me ni bolela niti ena mišica. V Carigradu sem po težki tekmi že po 15 urah spel lahko uspešno treniral.

Z svoje letošnje izboljšanje se moram predvsem zahvaliti dejstvu, da sem svoje treninge z metanjem kladiva popolnoma usmeril v tehnično plat in to tako da sledno, da si nisem dovolil zleta, marveč sem vežbal samo obrat. Tako vyzavljatev, to je neprestano metanje na rezultat ne vodi nikamor. In ravno v tem vidim tudi vzrok, da nadarjeni zagrebski metači diskova in krogla nikakor ne morejo napredovati. Moj trening ima veliko dobro stran tudi v tem oziru, ker mi dovoljuje, da prideam na tekmovanje živeno popolnoma svež. Še nobeno leto nisem dosegel tako popolne koncentracije med metanjem kakor letos. In še eno je važno: če ne veš kakšno daljnino lahko dosežeš, se ob slabem metu ne jeziš in nisi razočaran. Že normalna daljina ti da občutek zadovoljstva v sigurnosti, ki sta poslednji stopinji na poti do velikega rezultata.

Moram reči, da sem se zelo začudil, ker se je toliko pisalo, da moj celjski rezultat 54,64 m, ne bo uradno priznan. Ne vem, čemu toliko razburjenja. Ali ni važnejše, da sem sploh vrgel toliko?

NA ZAPOVED KRALJICE...

FILMSKI ROMAN

Sir Raleigh je pobledel od jeze. Kar bruhajo je iz njega. Če bi bil mogel, bi bil z očmi ubil Essexa.

*Pazite se, ne prenesem žalitve besno zavplju Raleigh, ki je bil že pred Essexovim prihodom zapalil, da vse dverne straže nosi srebrne oklepne. Nihče pa mu ni vedel odgovoriti na vprašanje, od koder je dobila te razkošne oklepne.

Essex se široko začneje. Žalitve? Kakšne žalitve neki! Naročil sem več srebra za kraljico!

Raleighu je jeza prekipela. *Zdaj imam pa zadost!* je zarijul.

Bliškovito je posegel ob bok in izvlekel meč iz nožnice. Jeklo je mrzlo zblestelo v soncu.

Pa tudi Essex se ni dal prosi.

Kakor bi trenil, je bil tudi njegov meč zunaj.

Ostra meča sta trčila.

Zvezek je odjeknil po preddvorju.

Od vseh strani so pritekli preplašeni gledalci.

Essex je že preganjal Raleigha kačkar maček miš.

Ta hip pa je ves zaspel odnekod pri tekel Bacon.

S svojim mečem je planil mednju ter ju ločil.

Tu se ne smete pretepatis! je zavplil.

*Kaj ste mar pozabili, sir Raleigh, da Njeno Velikanstvo pričakuje lorda Essexesa?

Kaj ne veste, lord Essex, da imate sesta-

Sam zase smatram celjski rezultat s tega stališča popolnoma enakovreden carigraskemu, ker se zavedam, da bi vrgel vsaj toliko, če bi metal iz železnega kroga. Resnično cenenim predvsem samo rezultate, ki so postavljeni v ostrih borbah na velikih tekmovanjih. In zato tudi cenenim svoj carigraski balkanski in jugoslovanski rekord mnogo bolj, kot pa po daljavi boljši celjski met.

Posebno zadovoljen z letosnjimi rezultati, posebno carigraskim, tudi nisem. Zavedam se, da ta met tudi tehnično še daleč ni uspel. Bilo je nekaj napak, katere bom moral še popraviti. Zato nestrpno pričakujem prihodnje sezone.

Vrednost tega rezultata na letosnji svetovni listi je znana. Sredi septembra sem bil drugi, ob koncu sezone pa peti na vsem svetu. Mislim pa, da tega ne gre precenjevati, ker mnogi letos zaredi vojne niso mogli trenirati. Če bi ne bilo vojne, bi verjetno letos ne bil v svetovni lestvici na takem dober mestu. Imam samo svoje telo in svoj razum in zato dvomim, da bi mogel vzdržati v takih konkurenčih. S tem seveda ne mislim reči, da prifakujem in zahtevam vse ono, kar nudijo drugod svojim atletom, posebno boljšim, ki so že neke vrste profesionalni. Samo take pogoje, v katerih živim in tekmujem, smatram za edino častne in vredne pravega športnika amaterja.

Kaj mislim o slovenski atletiki?

Atletike kot ene mnogih vej telesne vzgoje naloga je, predvsem vzgajanje v telesno in duhovno zdrave posameznike s sredstvi, ki jih atletika nudi. Predvsem mislim, da mora biti povdarek na vzgoji množice ne glede na to, ali je sposobna dosegati vidnejše rezultate ali ne. Važno je, da se vsakdo razvijejo do njemu dane skrajne meje in da ima s tem pogoju za popolno in dolgo zdravje. Naslednja stopinja še naj bo vzgoja borbenosti in končno zadnja vzgoja posameznikov za vr-

hunke rezultate, ki pa naj služijo samo kot propagandno sredstvo za pritegnitev množic.

Smatram, da je treba odpraviti in zatrepi takojmenovan vzvezdiščev in odličnim vrhunskim atletom odrediti samo tisto mesto, ki ga v resnicu zaslužijo. Napačno je vzgajati v klubih samo nekoliko zvezd, ki na športni borzi visoko notirajo, vse ostali pa bi morali stati ob strani in se zadovoljevati samo s klavrov vlogo gledalca. Tudi tako kot zvezdniki imata vsak povprečne pravice do telesne vzgoje. Napačno je, če samo zvezdniki izčrpavajo ves interes in sredstva klubova. Taki zvezdniki prenekatirat zaradi prenapornega telesnega treninga omagajo in zgoditi se celo, da se morajo zateči v bolnico. Tako sem ugotovil, da je nekaj atletov, ki so jim še lani prerovali veliko bočnost, danes bolnih. Atletiko bodo morali sploh opustiti, ker niso vzdržali napornega treninga, ki jim je bil za dosegove vrhunskih rezultatov potreben. Pokvarili so si srce, živeli jih niso v redu, želodec ne deluje pravilno in tako dalje. Za tako počenjanje imam samo eno obsodbo: to je zločin nad narodom. Klubskim in drugim funkcionarjem, ki tako pojmujejo svoje dolnosti, je treba za večne čase prepovedati dostop do igrišča. Za storjene grehe pa jih pozvati na strogn odgovor.

Naj mi nihče ne ugovarja. Ce se bomo preveč posvetili masi, ne bomo imeli elite, ki bi nas na zunaj reprezentirala. To ne drži. In da ne drži, so dokaz naše telovadne organizacije, ki so se prvenstveno posvetili vzgoji množic brez ozira na njene uspehe. Iz te tako dno pogojene zemlje so rasli odlični posamezniki, pa smo imeli mnogobrojne telovadce že tedaj, ko slovenskega športa še ni bilo.

Prav dobro se zavedam, da je tako delo v klubu težka stvar, ki zahteva strokovnega znanja in globoke ljubezni do atletike in športa sploh. Seleko bodo vsa vodstva v takih rokah, bo prišel zlati več slovenske atletike, ki ji ga želim iz vsega sreca.

Prinašamo sijajen muzikalni velefilm

»Melodije iz sanj«

BENJAMIN GIGLI poje prekrasne arije iz oper „LA BOHEME“ in „ODISEJA“. Navdušiti vas bodo najnovješji moderni šlageri. V glavnih vlogah: MARTA HARELL, A. SCHÖNHALS, BENJAMINO GIGLI. — Najprijetnejši zimski večer je v topli kino dvorani, ob božanskem Gigljevem petju in čustvenim, dramatičnem filmskem dejanju.

KINO Matica

Telefon štev. 22-41

Predstave ob 15., 17., 19. in 21. ur

Na Božič in Stefanovo matinejo ob pol 11. ur

Na razstavi kanarčkov vlada prava pomlad

Iz 120 grl doni, vrvi v božično noč

Pod pokroviteljstvom g. dr. Adlešiča, župana mesta Ljubljane, bo za božične praznike velika razstava kanarčkov, zlahkotnih vrvicvev, ki so jo naši marljivi ljubitelji in začetniki ptic-pevk namestili v ženski učiteljski šoli na Resljevi c. 10, kjer vlada med zelenjem in cvetjem pravno spomlanskarsko razpoloženje. Ko vstopiš na razstavo med ta mali kriлатi in prepevajoči zbor, trenutno zapsebi na strupeno burjo, ivje in zimo, Človeku se združi, da smo že daleč za sv. Gregorjem, ki v deželu prinese klijuc od korenin in ozeni ptičke.

Kanarčki ne poznaš zime, kajti na Kanarskih otokih vroče Afrike, kjer jim je pred davnimi časi tekla zibel, vlada večna pomlad. To so ohranili vse do danes v svoji krvi. V stoletnem ujetništvu so spremenili svojo barvo, petje in hrano, le maternari so ostali zvesti in slavijo ter operajo pri vseh tudi v najhujši zimi. Da, celo na višku svojega petja so v času, ko nam mraz in zima kuje, debelo ledeno skorjo. Zato prizrejejo rejci kanarčkov v zimskem času tekme in razstave in je zlasti v Nemčiji to pri nas reja kanarčkov močno razširjena.

Na razstavi, ki bo odprta oba božična prazniki, bodo prodajali tudi srečke, in komur bo sreča naklonjena, bo lahko dobil kanarčka za en dinar. Razstavljeni bodo tudi po najnovješih izkušnjah izdelane kletke, ki nudijo pticam čim več udobnosti in prostost. Delo je domačega mojstra Jurija Jugoviča iz Ljubljane. Cisto in zdravo ptičjo hrano za vse vrste ptic bo razstavila veletrgovina s imenom Sever & Co. iz Ljubljane.

Vodja razstave g. Franc Omahen bo obiskoval

Ljudsko mnenje, da mora biti pravi kanarček rumen, je docela pogrešno, kajti v prirodi živeči kanarčki niso rumene, temveč zelenkastorjavje barve. Tudi na ljubljanski razstavi je pretežno večina zelenih ptic, ki v petju zmagujejo, so pa tudi mnogo bolj odporni proti raznim vremenskim in bolezniškim vplivom. S tem pa ni rečeno, da so rumeni kanarčki brez dobrih lastnosti. Tudi ti so že mnogokrat odnesli vence zmage, v splošnem pa vendar v petju nekajko poti, ki jih pred vsem zlomljevajo, kajti zarezani so v zeleni sovrsniki, ki jih pred vsem zlomljevajo.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da bi se lahko dosegli takojmenjena rezultata.

Najbolj razstavljene so razpolago z vsemi pojaznili, ki se tičejo kakovosti količine, kajti vse vprašajo, da

Po stopinjah žičkih samotarjev

Kartuzija v Žičah pri Slovenskih Konjicah — Razvaline samostana in cerkve — Poslanstvo menihov, njihova slovstvena in stavbena umetnost

Slov. Konjice, 23. decembra.

Ko ob priliki prideš v Slovenske Konjice in se vsaj nekoliko zanima za zgodovinske spomenike, trga in okolice, ne boš odpotoval odtod, da ne bi šel pogledat ozko dolino k nekdanjemu samostanu žičkih kartuzijancev, ki se nahaja v razvalinah. Preko Konjiške gore ali pa po cesti čez Žiče dosegel do njega v dobrini dveh urah. Zagledaš ga šele, ko si dosegel prav do njega: smreke in jelke so se že razbohotile na nekdanjih tihih dvoriščih in veden bolj ruševne se meniške stavbe je prepregev bršljan tako, da jih oddalec ne vidiš. Sicer pa je ta tih, mirni kraj sam na sebi zaprt vase, z vozom dostopne le z juga.

Koroški grof Bernard Trikenski, svak štajerskega mejnega grofa Otokarja I. je šel po letu 1140 v Svetlo deželo kot križar. Ko pa je leta 1148 tam umrl, je njemu sporočil kot zupuščino Maribor z mnogimi posesti na Spodnjem Štajerskem, med njimi tudi okoli sedanjih Slov. Konjic. Nekaj po sestev mu je podaril še celjski grof Hohenwart, potem pa še cesar Konrad III. I. 1149. Mladi grof je bil zelo pobožen in je bil navzoč pri ustanovitvi korarskega samostana v Klosterneuburgu l. 1136, pomagal je ustanoviti cistercijanski samostan v Runi pri Gradcu in l. 1160 pri ustanovitvi hospita na Semeringu. Tudi v novo pridobljenem ozemlju je želel ustanoviti samostan ter je izbral kartuzijanski red, ker se mu je zdel najbolj primeren. Izbral je za njega »zaprt dolino« ter jih povabil. Ker pa so se ti dali siliti, da bi jim kdo ne očital pohlepa po zemlji, je moral naprositi papeža Aleksandra III. za naročilo kartuzijanom, da sprejmejo njegovo ponudbo. Okoli leta 1160 je prišel iz Večne Kartuzije kartuzijane Beremund, rodom iz kneževine Cornwal na Angleškem z dvanajst menih in še enkrat toliko konverzi, ki so na koncu »doline sv. Janeza Krstnika«, kakor se ta kraj imenuje v starih listinah, postavili najprej lesne kolibe, nato pa začeli zidati samostan, katerega so že kakšnih pet let posvetili. Tukaj so stanovali samo menih. Za konverze (samostanske brate) pa so odložili malo ravnico, kjer je sedaj Špitalič, kjer je bilo verjetno že tedaj obdelano polje, dočim so gornjo dolino morali najprej očistiti in odkopati obrone hribov. Samostan se je tekom let vedno bolj razširjal, številni grofi in knezi ter drugi fevdni gospodje so jim prepustili svoja posestva bodisi kot darilo ali pa vselej prejema raznih dobrobit od strani menihov. Samo na Spodnjem Štajerskem je bilo pet upraviteljev njihovih posestev in to v Škednju z 21 vasmi, Dramlje s 13 vasmi, Žička vas z 22 vasmi, Oplotnica z 21 vasmi in Maribor z 2 vasmi (upravitev »Maribor« se je razumela last Rogoza in Brezula), pričazano po urbarju, ki sta ga napisala ljubljanski škof Seebach in celjski glavar Gallenberg decembra 1564; njihovo premoženje pa je obsegalo prej ali pozneje tudi druga področja in se je torej menjavalo. Sicer pa je samostan poleg let razvoja doživel tudi burne čase na znotraj in zunaj. Ukinil ga je cesar Jozef II. l. 1782, ko so se menih razšli, premoženje pa je upravljal od vlade postavljeni komisar, dokler ni prešel v graščinske roke.

Žički samostan je bil poleg drugega tudi zatočišče popotnikov. Tedaj se ob potek niso nahajale hiše in gostišča kot danes, ampak je moral človek hoditi dolgo časa, preden se je mogel odpoceti in okrepliti. Kartuzijani so nekoliko niže samostana postavili gostilje, »hospitale«, kjer so sprejemali potne ljudi in jim nudili hrano. Posebno pozornost so posvečali bolnikom in so mnogo premoženja na tem mestu razdelili. Pa tudi svojim podložnikom dače omilili dajatve v primeri z drugimi graščaki.

Samostan je bil zgrajen v ozki dolinici, ki se prav tu sklene in to v obliki nepravilnega trapeza z glavnim vhodom na južni strani. Obsegal je cerkev z veliko dvonadstropno kapelo, stanovanja, zunanjim kapelo, obrambni stolp, gospodarska poslopja in obzidje. Med stavbami se so nahajala 4 velika dvorišča, na petem pa je bilo pokopališče s kapelo. Spodnji samostan pa je obsegal cerkev, stanovanja za konverze in gospodarska poslopja. Stavbe so bile zgrajene iz kamnja in lesa ter pokrite z opeko, deloma pa s slamo. Danes je v razvalinah vse razen gospodarskih poslopij, enega stanovanjskega poslopja in pokopališke kapele. Gostilje je obnovljen. Te tri stavbe uporablja grščina Windischgrätz, dočim je nekdanji Sp. samostan last župnije Špitalič. Najbolj se je ohranilo severno obzidje. Marsikdo se ob pogledu na razpadajoči žički kartuzijanski samostan vpraša, čemu se ni že prej proglašil kot zaščiteni kraj. To je čas še danes, vendar bi bilo treba razvaline urediti in še neporušene samostanske dele zavarovati pred nadaljnjam propadanjem.

Kartuzijani se nekaj niso tukaj naselili zato, da bi povestili premoženje svojega reda, ampak, da bi se posvetili v samoti svojemu edinemu smotru, premišljevanju, kateremu so dnevno posvečali tudi največ časa. V tej, od vsega sveta obrnjeni kotlini so mogli živeti po strogih pravilih svojega reda; dve tretjini sta bili posvečeni ustni molitvi

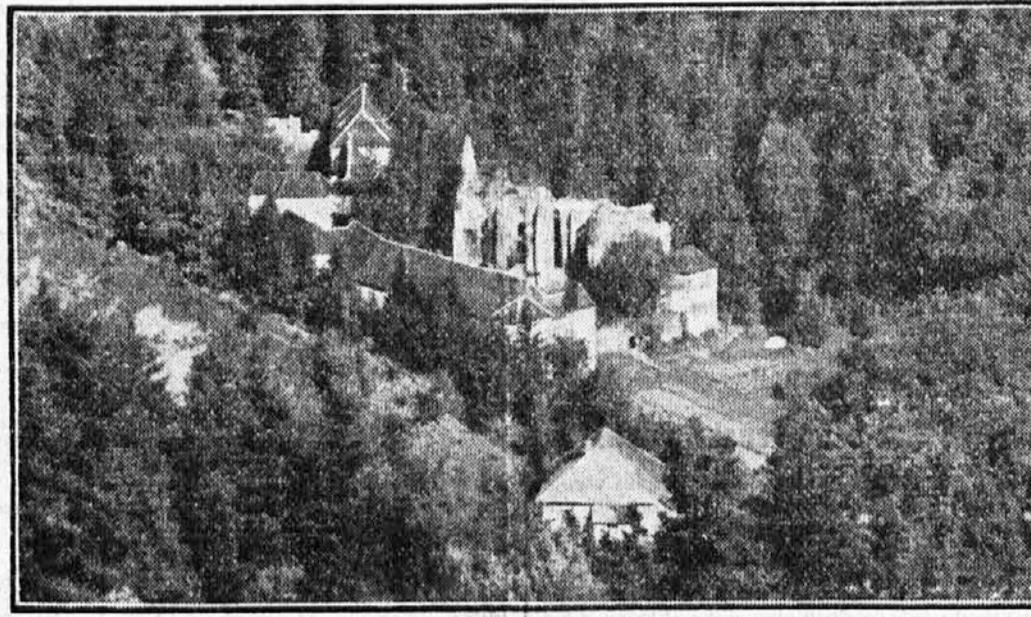
in premišljevanju, ena pa spanju in ročnemu delu. Hranili so se zelo preprosto. Tri dni v tednu so živili le so osvenem kruhu in vodi.

Žički menih pa niso bili samo duhovni menihi, ampak tudi svoje vrste gradbeni in slovstveni umetniki.

Poglejmo v nekdanjo kartuzijansko cerkev! V rimskem slogu zidanja in poznjev v gotiskem pojavljenja v obnovljena je bila 28 m dolga, 8 m široka in 16 m visoka. Cerkve je bila z belim marmorm tlakovana. Krilo jo je četvero krizaljnih svodnih polj. Obstajala je iz edinega, enotnega in od nobenega stavoloka razdeljenega prezbiterija. Imela je 6 visokih oken, trodeleno okno na pročelju, južna dvojelna okna in vzhodno trodeleno okno. Rebresa in služniki so bili pobravani. V velikih skeleptih kamnih se je videla podoba jagnjeta, potem pa angela, leva, vola in orla, kar je predstavljalo Kristusa in štiri evangeliste. V ka-

su, katere so v tedanjih časih najbrž imele vse večje cerkve. Na velikem oltarju so stale štiri doprsne podobe, ki so imele v prisih vdelane škatljice za relikvije. Te so pri slovesnem opravilu počastili s pokajanjem. Mnogo kopov in podob ter cerkev oprave se nahaja po raznih cerkvah krajške in novocerkevske dekanije, mnogo tega pa so odnesli svoj čas ljudje križem po deželi.

Menih so se tudi udejstvovali kot pisatelji in pesniki, vendar ne v toliki meri, ker je bilo njihovo glavno opravilo premišljevanje. Tudi niso bili tako naobraženi, da bi mogli ustvarjati kakšna večja samostojna dela. Vendar pa to, kar je prišlo izpod njihovih rok kot prepis sv. pisma, evangelistov itd., zapis dogodkov, vtiši s potovanj i. dr. tvori dragocen prispevek k tedanjemu udejstvovanju na slovstvenem področju. Posebno zgodovinarjem so njihovi rokopisi na pergament, krovne, beležke in samostanski arhivi, ki se nahajajo v vojvodstvu Štajerskem.

pah med rebresi so bile goitske freske angelov, svetnikov, mučencev, apostolov itd. Na pročelju so v cerkev vodile mramornate stopnice in baročna vrata. Vsa fasada je bila iz sekanega kamna. Zid so na južni strani ščitili močni podporni konzoli. Ker je bila namenjena samo menihom in konverzom, ni imela nobenega drugog dela, le ograja jo je delila v dva kora. Na stenah so visele velike oljnate slike v okvirjih, v vzhodnem delu pa so stala umetno izrezljane klopi s podobami serafinov na naslonjih. Na stenah so viseli tudi ojačevalci — resonančne posode za pojačavanje gla-

jajo sedaj po muzejih in knjižnicah, bili dobrodošli. Najznačilnejši so bili, prior Gotfried Mauerbaški, pisek knjige »Laud Mariae« in »Oratio carthusiana de corpore Christi«; brat Filip je priredil svobodni nemški prevod lat. pesmi »Vita beatae Mariae Virginis«, nato generalni prior Stefan Maccone, ki je spisal polovico razočetij sv. Katarine Sienske, prior Konrad Heimburški, obenem tudi pesni »Orationes rhythmicæ«, brat Matija Masserholt in Matej Gurgar. Njihova knjižnica je obsegala raznovrstne preprise in druge listine, ki se nahajajo največ v vsečuliški knjižnici v Gradcu.

Predbožične misli

Ljubljana, 23. dec.

Sv. Miklavž je odromal, Jezušček prihaja. Nebeški svetnik je delil darove po človeških merilih, zato ni čudno, če je ponekod žel razočaranje na mestu veselja. Kadars je videl v trgovini z igračami, da je kupila medvedka za tri tisoč dinarjev, zunaj pred izložbo pa vsega prezblega otroka iz predmestja, ta ne more biti vesel našega miklavževanja. A zrel človek vse razume in odpušča: sv. Miklavž je poleg otroške radosti delil pa same darove tega sveta, kjer je vse minljivo, a zdaj prihaja Jezušček, ki bo dal vse več. Poleg daril, ki so ponekod v navadi, bo v glavnem le radost iz onstranika, kar bo prinesel onim, ki bodo to voljni sprejeti. Kajti, če ne bos v teh dneh klub vsemu zlju s pobožno mislio pogledat na starstvo in življenje, te božiček ne bo obiskal. Nič lepega in dobrega ne bo doživel. Najčistejšo misel bodo pri tem imeli otroci, ki so sem prava radost našega življenja. Otreške radosti jaslice so včlovečena božja dobrota na zemlji. Vse, ki nas tare Adamovo prokletstvo, premaga prihod nebeških sil v dolincu, in to v obliki neskajenega otroškega veselja. Če bo nam odrasil, zakrnjenim Kajnom letos zamaš paš angel z višav »mir ljudem na zemlji«, vsaj otrokom ne skrunimo radosti jaslic! Neodpušljiv greh za ta in oni svet bi storili! Vedno me je najbolj od vseh človeških bolelo srce, če sem kot otrok siljal v kletev, zraven pa otroški jok. Spomnite se, kakšne grožnje je izrekal Kristus pohujevalem otrok! Bodimo dobiti v urah jaslic, dobrati radi otrok, ki bodo morda nekoč vendarle na kak zelo preprost način rešili nemir sveta in človeške krvni...

Mraz, draginja, strah pred vojno nas stiskajo te dni. Mraz, da cinglja pod kolesi, kot da se je

podrla zaloga stekla in sedaj po njej pleše bosonogi fakir in se rezi prezeblim ljudem, draginja, da družine obupujejo, pa vendar nekam čudežno žive (kadar je sila najhujša, je Bog najbližji). Morda gresta sam napravil doma, morda bo pobral kje zavrneno smrekovo vejico in jo okrašeno z barvanim papirčkom zataknal za podobo na steni — v njem je oživel božiček, ker hoče napraviti otroku radost! Kako ponosno gleda nanj in mu popravlja oblekco ter ga zavija, sam ves umazan in strgan — kako preprost bo njihov sveti večer, a vendar kako bogati! Morda je otrok brez matere — očka, ki je včasih trd in surov, bu noči mehal in mu bo nadomeščal umrlo mater v posredovanju nebeške radosti zemljaniom. Saj ni človeka, ki bi to noč mogel zatreli v sebi silo spomina na otroštvo, na mater, na kar koli lepega, kar je v življenju doživel. Zločine, bogokletne, verolomne bo morda sam tavil po ulicah okrog. Prvo, kar ga bo vznemirjalo, bodo prazne ulice, kajti povsed so nočno družine doma, zbrane okrog jaslic, povsed žare luči skozi okna in noč. Nekaj se bo v njem zgnilo, droben spomin na svoje otroštvo, na mater — planil bo med ljudi, poiskal znance, prijatelja, kajti to noč ne prenese osamljenosti, ali se bo vrgel na zemljo in se brikel razkojal nad samim seboj ob srečanju z nečim Lepšim, Močnejšim...

Mraz, draginja, strah pred vojno nas stiskajo, a prihajajoči božiček nas bo ob njih utrdil v naši »dobri volji« po lepši in boljši bodočnosti.

Zahajajte povsod naš list!

Križanka

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15			17	18		
19		20			21	
22	23	24	25	26	27	
28						
29	30	31	32	33	34	
35	36	37	38	39	40	41
42					43	
44			45		46	
47		48	49		50	

Besede pomenijo:

Vodoravno: 8 Brez obuvala, 10 Vrsta ranc, 13 Prebivalce ital. afriške kolonije, 16 Jadranki polotok, 17 Del človeškega telesa, 18 Romunska princeza, 19 Judovska ženska ime, 20 Mesto, znamo po cerkvenem zboru, 21 Vzkljik, 28 Afriško mesto, nedavno zavzeto po Angleših, 35 Iz kože djan, 38 Prvak, favorit, 40 Evropski motociklistični as, sedaj živec v Ljubljani, 44 Delovni odmor, 45 Ničla, 46 Doba, 47 Moško ime, 48 Pozitivni električni delec, 49 Pregovor, 50 Pošta, telegraf, telefon.

A v p i e n o : 1 Slovenski družinski mesečnik, 2 Vrsta cvetlica, 3 Žensko ime, 4 Kot pri 28, (vodoravno), 5 Mariborski gled. režiser, 6 Vriskati, 7 Še vedno predraga cigareta, 9 Strupena žival, 10 Časovna enota, 11 Čapkova komedija, 12 Pregraja, 14 Sanje, 15 Žensko ime, 22 Sodnik, 23 Kovina, 24 Del čebelnjaka, 25 Osebni zajemek, 26 Manjši kriminalen tip, 27 Poje, použije, 29 Krepek, pogumen, 30 Revez, muženik, 31 Veliki pogorje, 32 Slovenski slikar, 33 Azijska pokrajina, 34 Kraj na Gorenjskem, 36 Hiša, bivališče, 37 Del orožja pri lokostrelih, 39 Število, 41 Priseljeni prebivalci v Južni Afriki, 42 Vodna žival, 43 Pes plemenite pasme.

Koroško božično pismo

Samo še nekaj dni nas loči od božiča. Spet se bodo zavile naške skromne vase v tihoto, srca vernih bodo zadrhtela v občutku božičnega miru. V teh dneh rod zemlje ne bi smel preko čudovitega molka speče narave. Tudi duhovi najnemirejših ljucij naj bi ob tem času za trenutek postali in se ozrli na svoje ničevje početje in ga primerjali z veličino stvarstva. Videli bi utriček zvezde, ki bo hotel na zemljo liki pozdrav nadnarave same onim, ki so dobre volje. — Tesneje bi se zdržuila srca in plemenite zahrepela po resničnem božičnem miru.

Premognih misli bodo v teh dneh pohtiele k svojem bojni poljane in jih skušale za trenutek povezati v eno, božično družino. Toda pri njih v tujini je advent — že leto in se več in še bo ostal advent borbe in pričakovanja. Na bojnim polju in v domovini, vse zajema nekaj silnega, nepoznanega. Vsi slutimo, da se odigravajo predpriprave za nekaj velikega, nekaj, kar bo človeški svet dobro zaznamnil. Videli bi utriček zvezde, ki bo hotel na zemljo liki pozdrav nadnarave same onim, ki so dobre volje.

Stari, razkrajoči se svet — tako oznanja mladina — je že preveč poudarjal samoljubni »jaze, zato sramotno zahaja. Na njegovo mesto bo stopil novo vstajajoči svet s širokogrudnim, vseobjemajočim gesлом »mir. Po stoletnem razkrjanju bo nujnost naklonila zmago idealnim mladim ljubljivom.

Kdo ve, če ni v tem gledanju zmot in prehijevanje? Kdo ve, kakšna je zaporednost višjih zakonov? Kdo ve, kakšno je zaporednost višjih zakonov? Kdo ve, kam bo zaboden meč?

Slovenski narod nudi roko v božični pozdrav vsem rojakom širom sveta. Naj se božični idealizem njegovih sinov druži s svetim navdušenjem družinske in narodne nesebičnosti in naj bo v plamenu očiščene ljubezni vsemu romu znamenje prihajajočega božičnega miru in božične sreče!